

Број:
Sarajevo, 4.2.2016.

IZVJEŠTAJ O RADU
PARLAMENTARNOG VOJNOG POVJERENIKA BOSNE I HERCEGOVINE
ZA 2015. GODINU

SADRŽAJ

1. UVODNA RIJEČ PARLAMENTARNOG VOJNOG POVJERENIKA BIH....	3
2. STANJE LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA PROFESIONALNIH VOJNIH LICA I KADETA U ORUŽANIM SNAGAMA BIH I MINISTARSTVU ODBRANE BIH.....	4
2.1. Postupanje po pritužbama.....	4
2.2. Pritužbe koje se odnose na Interni oglas za prijem kandidata u profesionalnu vojnu službu u početnom činu podoficira Oružanih snaga BiH.....	6
2.3. Pritužbe koje se odnose na položaj profesionalnih vojnih lica angažiranih na poslovima remonta i održavanja municije u TROM Doboju.....	8
2.4. Pritužbe koje se odnose na postupak postavljenja profesionalnih vojnih lica.....	9
2.5. Pritužbe pripadnika Deminerskog bataljona.....	12
2.6. Pritužbe koje se odnose na položaj profesionalnih vojnih lica angažiranih za potrebe službe traganja i spašavanja.....	13
2.7. Pritužbe u vezi s transparentnošću postupka upućivanja profesionalnih vojnih lica u misije podrške miru van zemlje.....	14
2.8. Pritužbe koje se odnose na nepravilnosti prilikom vođenja disciplinskog postupka.....	15
2.9. Ostala pitanja- pojedinačni specifični slučajevi.....	16
3. USLOVI ŽIVOTA I RADA U KASARNAMA ORUŽANIH SNAGA BIH.....	19
3.1. Nenajavljena posjeta kasarni “Miloš Obilić”.....	19
3.2. Najavljena posjeta Brigadi taktičke podrške Oružanih snaga BiH.....	20
3.3. Nenajavljena posjeta Glavnoj logističkoj bazi Oružanih snaga BiH.....	21
3.4. Najavljena posjeta Komandi logistike Oružanih snaga BiH.....	22
3.5. Posjeta kasarni „Kozara“, radiorelejnomo čvorištu i 1. četi Bataljona zračnog osmatranja i javljanja, Banja Luka.....	23
3.6. Nenajavljena posjeta lokacijama za smještaj i sortiranje municije „Blažuj“ i „Krupa“.....	24
3.7. Najavljena posjeta Brigadi zračnih snaga i protuzračne odbrane Oružanih snaga BiH.....	25
3.8. Najavljena posjeta skladištu za smještaj municije i minsko-eksplozivnih sredstava “Krčmarice” Oružanih snaga BiH.....	27
4. PROCJENA STANJA LJUDSKIH PRAVA I PREPORUKE PARLAMENTARNOG VOJNOG POVJERENIKA BIH ZA OTKLANJANJE UOČENIH NEDOSTATAKA.....	28
5. SARADNJA PARLAMENTARNOG VOJNOG POVJERENIKA BIH S DRUGIM INSTITUCIJAMA I ORGANIZACIJAMA.....	31
6. OSTALE AKTIVNOSTI UREDA PARLAMENTARNOG VOJNOG POVJERENIKA BIH U 2015. GODINI.....	32
6.1. Radionica o temi: „Izvještaj o radu parlamentarnog vojnog povjerenika BiH za 2014. godinu – Preporuke i njihova realizacija“.....	32
6.2. Ostale aktivnosti koje je Ured vojnog povjerenika realizirao tokom 2015. godine.....	32
6.2.1. Realizirane aktivnosti u januaru, februaru i martu.....	33
6.2.2. Realizirane aktivnosti u aprilu, maju i junu.....	33
6.2.3. Realizirane aktivnosti u julu, augustu i septembru.....	34
6.2.4. Realizirane aktivnosti u oktobru, novembru i decembru.....	34

1. UVODNA RIJEČ PARLAMENTARNOG VOJNOG POVJERENIKA BIH

U skladu s članom 5. stav (1) Zakona o parlamentarnom vojnom povjereniku BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 51/09), parlamentarni vojni povjerenik BiH (u daljnjem tekstu: vojni povjerenik) podnosi Parlamentarnoj skupštini BiH Izvještaj o radu parlamentarnog vojnog povjerenika BiH za 2015. godinu (u daljnjem tekstu: Izvještaj o radu).

Pravni okvir djelovanja vojnog povjerenika definiran je članom 1. stav (3) Zakona o parlamentarnom vojnom povjereniku BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 51/09), u kojem je navedeno:

"Na sva pitanja organizacije i upravljanja te druga pitanja značajna za rad vojnog povjerenika čija je pozicija uspostavljena ovim zakonom i odnosa prema pravnim i fizičkim licima, u mjeri u kojoj nisu propisana ovim zakonom, primjenjuje se Zakon o ministarstvima i drugim organima uprave Bosne i Hercegovine i Zakon o upravi."

Shodno citiranoj odredbi, pravni okvir djelovanja vojnog povjerenika čine: Zakon o parlamentarnom vojnom povjereniku BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 51/09), Zakon o ministarstvima i drugim organima uprave Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09, 103/09, 87/12 i 6/13), Zakon o upravi ("Službeni glasnik BiH", br. 32/02 i 102/09), te Poslovnik o radu parlamentarnog vojnog povjerenika Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 8/10).

Vršeci parlamentarnu kontrolu rada i drugih pitanja u oblasti zaštite ljudskih prava i sloboda vezanih za profesionalna vojna lica i kadete u Oružanim snagama BiH, kroz postupke i istrage koje su provođene po pritužbama pripadnika Oružanih snaga BiH u 2015. godini, potom po uputstvu Zajedničke komisije za odbranu i sigurnost BiH (u daljnjem tekstu: Zajednička komisija), kao i na osnovu saznanja vojnog povjerenika, i u ovom izvještajnom periodu uloženi su naporu na afirmaciji i zaštiti ljudskih prava profesionalnih vojnih lica i kadeta u Oružanim snagama BiH.

Pozicija vojnog povjerenika ustanovljena je s ciljem jačanja vladavine prava, zaštite ljudskih prava i sloboda profesionalnih vojnih lica i kadeta u Oružanim snagama BiH i Ministarstvu odbrane BiH (u daljnjem tekstu: Ministarstvo odbrane), kako je to garantirano Ustavom BiH i međunarodnim sporazumima u njegovom dodatku. Shodno tome, osnovni postulati djelovanja vojnog povjerenika su: zakonitost, pravičnost, transparentnost, efikasnost, kao i brzo reagiranje na situacije mogućeg kršenja ljudskih prava pripadnika Oružanih snaga BiH. Sve navedeno doprinijelo je da institucija uživa veliko povjerenje kod samih podnosilaca pritužbi. Osim pomenutog, posjete vojnog povjerenika komandama i jedinicama Oružanih snaga BiH, te upoznavanje nadležnih o stanju ljudskih prava na terenu doprinosi zaštiti ljudskih prava pripadnika Oružanih snaga BiH, mimo strogog hijerarhijskog lanca komandovanja. Bitan element bez kojeg bi bilo otežano provođenje aktivnosti iz nadležnosti vojnog povjerenika je i **podrška koju je Zajednička komisija pružala Uredu vojnog povjerenika i tokom ovog izvještajnog perioda.**

U ovom izvještaju o radu najprije će biti prikazano stanje ljudskih prava pripadnika Oružanih snaga BiH uz navođenje ključnih oblasti koje su bile predmet pritužbi, kao i statističkog pregleda pritužbi. U ovom dijelu bit će dat i pregled osnovnih preporuka, stavova, zapažanja i inicijativa za poboljšanje stanja ljudskih prava, a koje je vojni povjerenik izdao Ministarstvu odbrane i Zajedničkom štabu Oružanih snaga BiH (u daljnjem tekstu: Zajednički štab). Potom će biti opisani uslovi života i rada u kasarnama i jedinicama Oružanih snaga BiH, a koje je vojni povjerenik utvrdio tokom obavljenih najavljenih i nenajavljenih posjeta (14 posjeta). U Izvještaju o radu bit će navedena i vrlo dobra saradnja vojnog povjerenika s poimenično navedenim organizacijama i institucijama. Na kraju, istaknut je pregled ostalih aktivnosti Ureda vojnog povjerenika realiziranih tokom 2015. godine.

2. STANJE LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA PROFESIONALNIH VOJNIH LICA I KADETA U ORUŽANIM SNAGAMA BIH I MINISTARSTVU ODBRANE BIH

2.1. Postupanje po pritužbama

Preduzimanje aktivnosti kroz razmatranje pritužbi profesionalnih vojnih lica i kadeta u Oružanim snagama BiH, kao i na osnovu vlastite procjene kada uoči okolnosti koje upućuju na kršenje ljudskih prava i sloboda pomenutih lica, najznačajniji je segment djelovanja vojnog povjerenika. Aktivnosti vojnog povjerenika u ovom segmentu mogu se podijeliti na: postupanje po pritužbama, postupanje po zahtjevima za pružanje pravne pomoći i postupanje na inicijativu vojnog povjerenika.

Oblasti koje su bile tretirane u pritužbama zaprimljenim tokom 2015. godine su raznolike, kao što je to bio slučaj i tokom prethodnog izvještajnog perioda, podjednako su usmjerene na sve segmente života i rada pripadnika Oružanih snaga BiH, odnosno na ostvarivanje prava i izvršavanje obaveza kadeta i profesionalnih vojnih lica.

Tako je tokom 2015. godine vojni povjerenik postupao u 72 predmeta, od koji su 53 postupka po pritužbama, 14 postupaka po zahtjevima za pružanje pravne pomoći, te pet postupaka koje je inicirao vojni povjerenik na osnovu saznanja ili anonimnih prijava u situaciji kada je postojala osnovana sumnja da se određenoj grupi profesionalnih vojnih lica krše ljudska prava ili ograničavaju slobode.

Pregled postupaka vođenih u Uredu vojnog povjerenika tokom 2015. godine dat je u *Tabeli 1.*

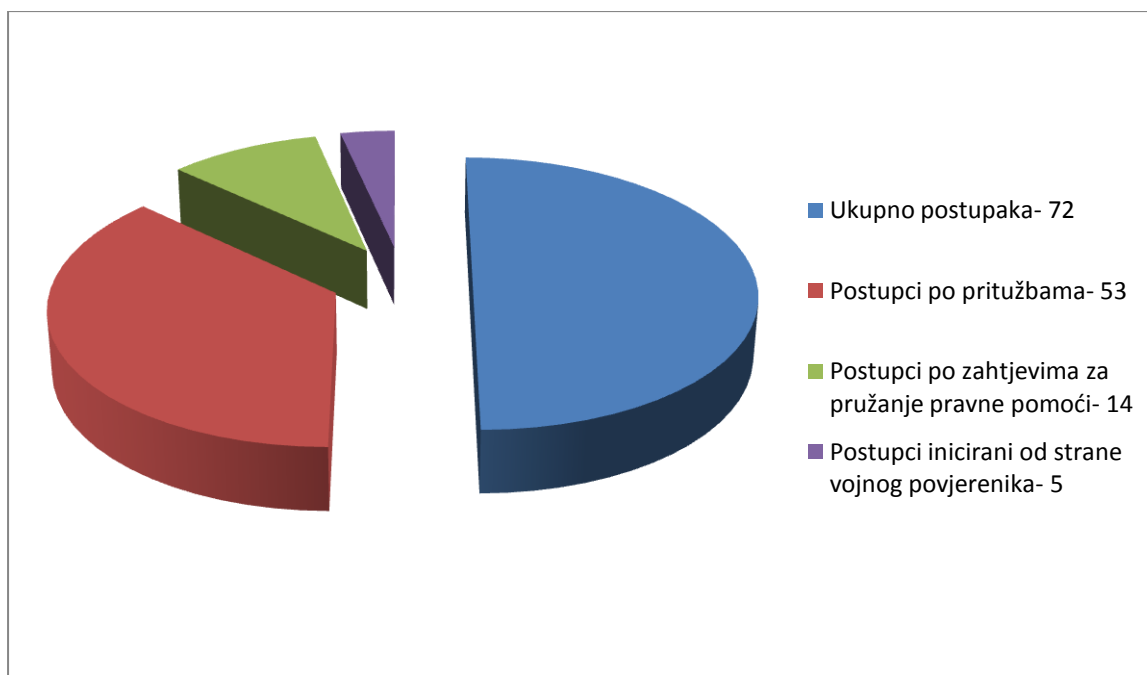

Tabela 1. Pregled postupaka vođenih u Uredu vojnog povjerenika tokom 2015. godine.

U izvještajnom periodu postupci po pritužbama okončani su u 41 predmetu, po zahtjevima za pružanje pravne pomoći okončani su svi postupci, ukupno 14, a također su okončani i svi postupci koje je inicirao vojni povjerenik, što je ukupno pet postupaka.

Pregled okončanih postupaka po oblastima dajemo u *Tabeli 2*.

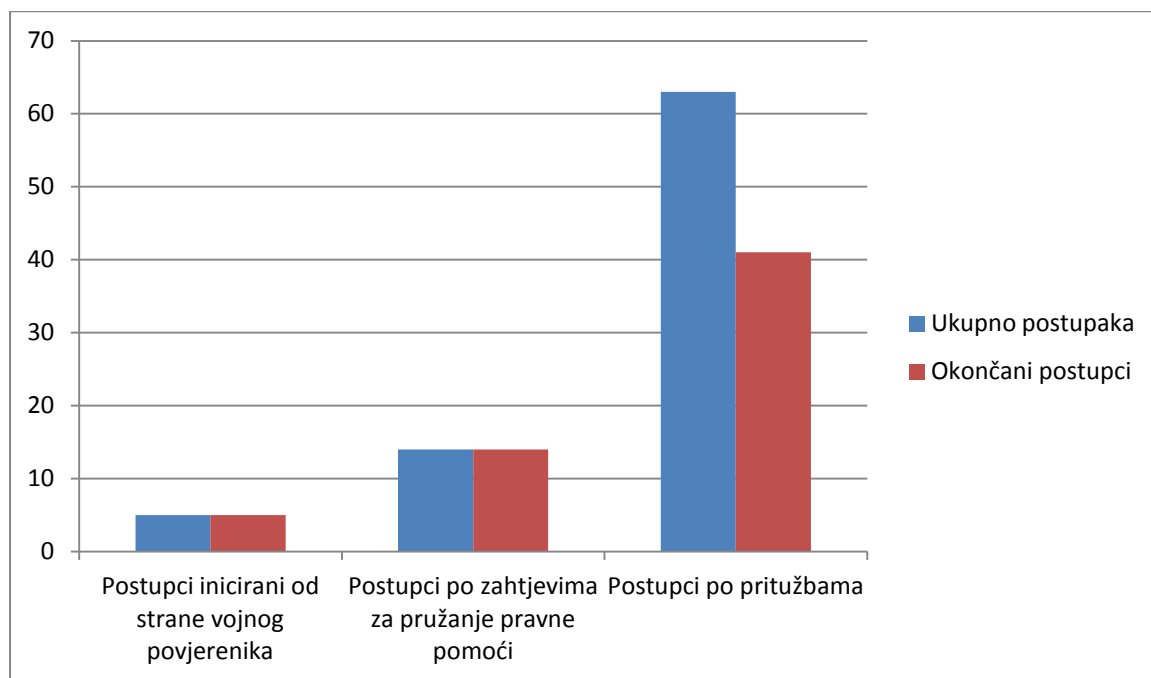

Tabela 2. Pregled okončanih postupaka u 2015. godini, iskazani po oblastima.

Dakle, od ukupno 72 pokrenuta postupaka u Uredu vojnog povjerenika u toku 2015. godine, njih 60 je okončano, dok se u 12 predmeta postupak i dalje vodi, kako je to prikazano u *Tabeli 3*.

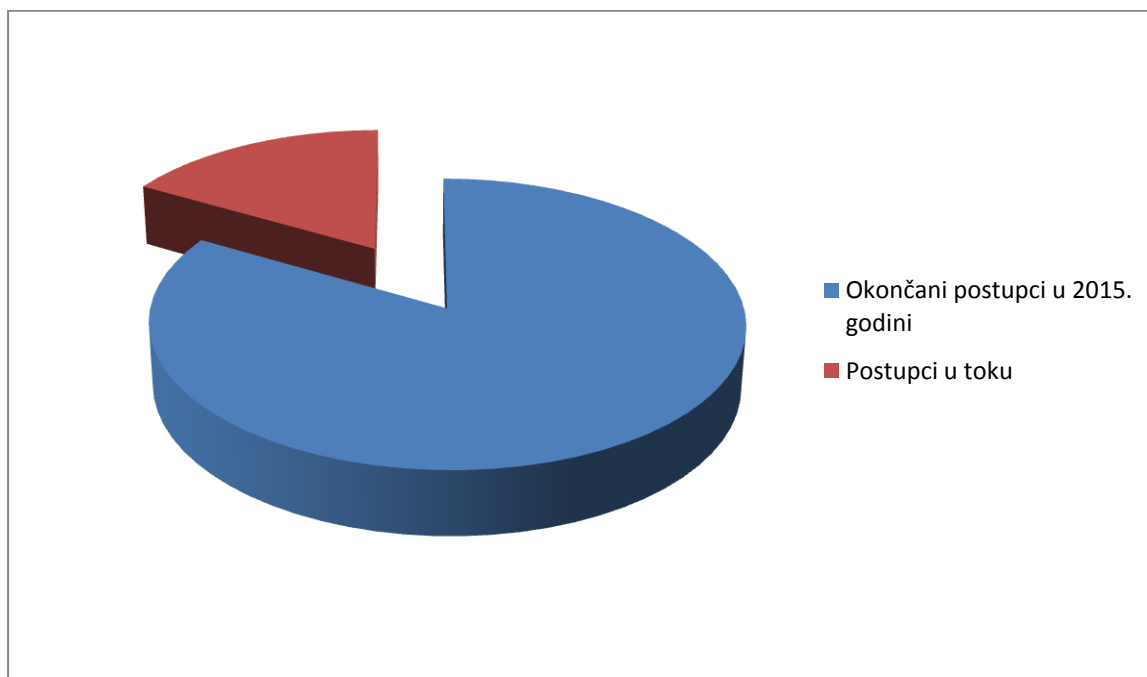

Tabela 3. Ukupan pregled okončanih postupaka u 2015. godini.

Tokom 2015. godine pritužbe po kojima su se vodili postupci, a koje su se težinom i ozbiljnošću izdvojile tokom istražnih radnji, mogu se klasificirati kao:

1. Pritužbe koje se odnose na Interni oglas za prijem kandidata u profesionalnu vojnu službu u početnom činu podoficira Oružanih snaga BiH
2. Pritužbe koje se odnose na položaj profesionalnih vojnih lica angažiranih na poslovima remonta i održavanja municije u TROM Doboju
3. Pritužbe koje se odnose na postupak postavljenja profesionalnih vojnih lica
4. Pritužbe pripadnika Deminerskog bataljona
5. Pritužbe koje se odnose na položaj profesionalnih vojnih lica angažiranih za potrebe službe traganja i spašavanja
6. Pritužbe u vezi s transparentnošću postupka upućivanja profesionalnih vojnih lica u misije podrške miru van zemlje
7. Priružbe koje se odnose na nepravilnosti prilikom vođenja disciplinskog postupka
8. Ostala pitanja- pojedinačni specifični slučajevi

2.2. Pritužbe koje se odnose na Interni oglas za prijem kandidata u profesionalnu vojnu službu u početnom činu podoficira Oružanih snaga BiH

Interni oglas za prijem kandidata u profesionalnu vojnu službu u početnom činu podoficira Oružanih snaga BiH, broj: 10-34-1-2914-3/14, od 10.02.2015. (u daljnjem tekstu: Interni oglas broj: 10-34-1-2914-3/14) bio je predmet većeg broja pritužbi vojnika, pripadnika Oružanih snaga BiH, koje je vojni povjerenik zaprimio tokom 2015. godine.

Imajući u vidu takvo stanje stvari, odnosno interes i nezadovoljstvo koje je izazvano Internim oglasom broj: 10-34-1-2914-3/14, vojni povjerenik je dana 19.3.2015. Ministarstvu odbrane BiH i Zajedničkom štabu uputio **Zahtjev za očitovanje u vezi s Internim oglasom za prijem kandidata u profesionalnu vojnu službu u početnom činu podoficira Oružanih snaga BiH**, broj: 05/3-03-424/15 od (u daljnjem tekstu: Zahtjev).

U pomenutom zahtjevu vojni povjerenik ukazao je na neusklađenost Internog oglasa s odredbama Zakona o službi u Oružanim snagama BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 88/05, 53/07, 59/09, 74/10 i 42/12) i zauzeo sljedeći stav, ujedno tražeći od Ministarstva odbrane BiH i Zajedničkog štaba Oružanih snaga BiH očitovanje o sljedećem:

1. zbog čega je Ministarstvo odbrane BiH među općim uslovima Internog konkursa, pod tačkom h) kao uslov za prijavu kandidata primijenilo dio odredbe *da u vrijeme prijema, tj. na dan 1.10.2015., nisu stariji od 27 godina*, a nije smatralo za shodno da se pozove na drugi dio odredbe člana 9. tačka h) Zakona o službi u Oružanim snagama BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 88/05, 53/07, 59/09, 74/10 i 42/12) u kojem stoji: **"osim ako gornja starosna granica nije zanemarena u skladu s propisima koje donosi ministar odbrane"**.

Ovakav uslov je kao opći propisan članom 9. stav (1) tačka h) Zakona o službi u Oružanim snagama BiH, pri čemu se ovaj član svim elementima odnosi na prijem u profesionalnu vojnu službu civilnih lica. **Zakonodavac je u pogledu ove norme predvidio izuzetak i ostavio ministru odbrane BiH mogućnost da starosnu granicu zanemari prema iskazanoj potrebi, a Interni konkurs je očit primjer adekvatne primjene ovog izuzetka.**

Shodno navedenom, deklarativna izjava u Internom konkursu da će kandidati za prijem u vojnu službu u Oružane snage BiH biti tretirani s punim poštovanjem principa transparentnosti, pravičnosti i istih mogućnosti, te da neće biti diskriminirani ni po kojem osnovu, na samom početku procesa u najblažem obliku izgleda neozbiljna. **Naime, diskriminirani su svi vojnici, pripadnici Oružanih snaga BiH, koji su stariji od 27 godina, što je u kontradikciji s principima jednakih mogućnosti**, te uspostavljenim konceptom razvoja i upravljanja karijerom profesionalnih vojnih lica. S pravom je izraženo negodovanje vojnika u pogledu činjenice da se za podoficire favorizira samo određeni broj lica, dok ostali bez obzira na dosadašnji trud, rad, zalaganje, školovanje i usavršavanje nemaju tu "sreću" da budu ravnopravni sudionici procesa internog prijema što je u potpunoj suprotnosti s pojmovima pravičnosti i nediskriminacije po bilo kojem osnovu. Ovakav postupak i opredjeljenje Ministarstva odbrane BiH, posebno cijeneći da je Zakon o službi ostavio mogućnost izuzetka, u značajnoj mjeri je destimulirajući faktor među vojnicima.

Sve navedeno može se referirati i na Pravilnik o prijemu u vojnu službu ("Službeni glasnik BiH", broj 57/14), jer njime nije jasno, a prije svega u korist općih principa na snazi u Oružanim snagama BiH i lica koja su već u profesionalnoj vojnoj službi, razdvojen i definiran interni konkurs u odnosu na javni. Nisu predviđene specifičnosti poziva, dosadašnjeg rada i angažmana lica u kategoriji vojnika, odnosno podoficira u slučaju internog konkursa za oficire, što će izazvati značajne probleme ako se ovakva praksa nastavi.

Osim toga, vojni povjerenik tražio je očitovanje i o sljedećem:

2. Ako je Ministarstvo odbrane BiH zauzelo stav dosljedne primjene člana 9. st. (1) i (2) Zakona o službi u pogledu općih i posebnih uslova za prijem u vojnu službu, zbog čega je kao uslov pod tačkom i) Internog oglasa navedeno *da su uspješno završili osnovnu podoficirsku obuku*?
3. Ako su vojnici, pripadnici Oružanih snaga BiH, već u profesionalnoj vojnoj službi u kategoriji vojnika, zbog čega se ponovo primaju u profesionalnu vojnu službu?
4. **Zašto je raspisan Interni oglas ako formacijsko mjesto nije slobodno? A na početku teksta Internog oglasa stoji ...radi popune upražnjenih formacijskih mjesta..., pa da li su ta mjesta upražnjena ili nisu? Također, nameće se i pitanje ako prijavljeni kandidati odbiju alternativno formacijsko mjesto, hoće li i dalje biti u profesionalnoj vojnoj službi kao vojnici, ili će, kako stoji, biti oslobođeni službe bez ikakvih obaveza?**
5. Zašto je kao poseban uslov određeno da su u profesionalnoj vojnoj službi u Oružanim snagama BiH kandidati proveli najmanje tri godine? Da li se na ovaj način favoriziraju određeni vojnici koji nakon ovog perioda treba da zaključe novi ugovor o profesionalnoj vojnoj službi u skladu s članom 103. Zakona o službi?
6. Cijeneći specifičnost poslova pripadnika Oružanih snaga BiH, da li lica koja su sada u profesionalnoj vojnoj službi u kategoriji vojnika mogu obavljati tu službu ako ne ispunjavaju opće uslove u Internom oglasu iz tačaka c)- *da nisu osuđivani na безусловnu zatvorsku kaznu u trajanju dužem od 6 (šest) mjeseci*, e)- *da im pravosnažnom presudom nije zabranjeno obavljanje određenih djelatnosti, odnosno dužnosti za vrijeme trajanja takve zabrane* i f)- *da se protiv njih ne vodi krivični postupak za krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti*, a što će Ministarstvo odbrane BiH naknadno utvrditi po službenoj dužnosti za kandidate koji su ušli u uži izbor za prijem u profesionalnu vojnu službu u Oružane snage BiH?
7. Ako je prvi opći uslov *da su državljani Bosne i Hercegovine*, zbog čega se kandidatima kao dokaz ispunjenja ovog uslova ne traži da prilože uvjerenje o državljanstvu kao dokaz?

Kao ishod zalaganja vojnog povjerenika da se Interni oglas dovede u zakonit okvir, Ministarstvo odbrane BiH je aktom broj: 10-34-1-1122-1/15 od 14.05.2015. obavijestilo vojnog povjerenika da je Interni oglas poništen dana 6.5.2015.

2.3. Pritužbe koje se odnose na položaj profesionalnih vojnih lica angažiranih na poslovima remonta i održavanja municije u TROM Doboju

Uslovi života i rada i teškoće s kojima se susreću profesionalna vojna lica angažirana u tehničkoj Radionici za održavanje i uništavanje municije i minsko-eksplozivnih sredstava "TROM" u Doboju predmet su interesa vojnog povjerenika još od 2010. godine. Međutim, i tokom 2015. godine vojnom povjereniku su se obraćala ova lica s obzirom na to da Ministarstvo odbrane BiH još uvijek nije izvršilo preuzetu obavezu s ciljem konačnog rješavanja njihovog statusa.

Naime, vojni povjerenik je na 12. stranici svog Izvještaja o radu za 2010. godinu, te na str. 6. i 7. Izvještaja o radu za 2013. godinu, istakao da profesionalna vojna lica angažirana na poslovima remonta i održavanja municije u "TROM" u Doboju rade na poslovima opasnim ne samo po zdravlje nego i po život.

S tim u vezi, potrebno je izmijeniti Odluku Vijeća ministara BiH o posebnim dodacima na plaću za profesionalna vojna lica u Ministarstvu odbrane BiH i Oružanim snagama BiH ["Službeni glasnik BiH", broj 213/08), (u daljnjem tekstu: Odluka)], budući da su profesionalna vojna lica angažirana na ovoj lokaciji pogrešno svrstana pod član 8. Odluke, u skladu s čim im je dodijeljen dodatak na plaću u iznosu od 10% osnovice za obračun plaće. Profesionalna vojna lica smatraju da zbog štetnosti poslova po zdravlje, ali i opasnosti po život, imaju pravo na dodatak u iznosu 100% od osnovice za obračun plaće.

Na osnovu inicijative vojnog povjerenika, usmjerene na rješavanje ovog problema, Ministarstvo odbrane BiH formiralo je komisiju za rješavanje ovog pitanja. Jednim od akata iz korespondencije Ministarstva odbrane BiH i vojnog povjerenika po ovom pitanju, broj: 10-34-1-405-4/14, od 8.4.2014., Ministarstvo odbrane BiH dostavilo je informaciju da je Radna grupa za izradu Prijedloga izmjene Odluke izradila prednacrt prijedloga Odluke koji je dostavljen svim organizacionim jedinicama Ministarstva odbrane BiH i Oružanim snagama BiH na izjašnjenje i sugestije.

Ministarstvo odbrane BiH je, na traženje vojnog povjerenika, aktom broj: 10-34-1-3811-1/14, od 5.11.2014., dostavilo Prednacrt izmjene Odluke (u daljnjem tekstu: Prednacrt). S obzirom na to da je u pomenutom aktu navedeno da je **21.11.2014.** krajnji rok za dostavljanje eventualnih primjedni i prijedloga na Prednacrt, vojni povjerenik je aktom broj: UP1/05/3-50-17-1-30/15, od 21.4.2015., tražio od Ministarstva odbrane BiH da mu dostavi konačan prijedlog izmjene Odluke. Aktom broj: 10-34-1-3811-2/14, od 14.5.2015., Ministarstvo odbrane BiH obavijestilo je vojnog povjerenika da je prijedlog izmjene Odluke u fazi usaglašavanja, te da će mu konačan prijedlog biti dostavljen. Vojni povjerenik je također aktom broj: UP1/05/03-50-17-1-23/15, od 3.12.2015., tražio ponovo podatke o tome u kojoj je fazi izmjena Odluke, ali do momenta pisanja Izvještaja Ministarstvo odbrane BiH nije dostavilo taj podatak.

Vojni povjerenik će i dalje pratiti rad na korekcijama pomenutog akta kako bi njime bili zadovoljeni najviši standardi zaštite ljudskih prava lica na službi u Oružanim snagama BiH. Također će pratiti i rad Ministarstva odbrane BiH u pravcu poboljšanja uslova rada i statusa pripadnika Radionice za održavanje i uništavanje MiMES-a čiji je doprinos na delaboraciji i uništavanju neperspektivne municije prepoznat i u međunarodnim okvirima.

2.4. Pritužbe koje se odnose na postupak postavljenja profesionalnih vojnih lica

Postupak postavljenja profesionalnih vojnih lica u Oružanim snagama BiH provodi se u skladu s Pravilnikom o profesionalnom razvoju i upravljanju karijerom profesionalnih vojnih lica u Ministarstvu odbrane i Oružanim snagama BiH broj: 10-02-3-3172/13, od 28.8.2013. (u daljnjem tekstu: Pravilnik).

Vojni povjerenik je u 2015. godini zaprimio veći broj pritužbi profesionalnih vojnih lica koje su se odnosile na nepravilnosti u postupku postavljenja. Provodeći istražne radnje, vojni povjerenik utvrdio je da je većina pritužbi, koje se odnose na ovu oblast, osnovana, a u nastavku izdvajamo neke slučajeve.

Postupanje po pritužbi N.M.:

Postupajući po pojedinačnim pritužbama, vojni povjerenik uočio je pojavu zanemarivanja rang-listi za postavljenje u Ministarstvu odbrane BiH i Oružanim snagama BiH. Jedan od primjera za to je i slučaj broj: UP1-05/3-50-17-1-18/15, u kojem podnosilac pritužbe N.M. navodi da je odlukom Zajedničkog štaba Oružanih snaga BiH na više formacijsko mjesto postavljeno drugo profesionalno vojno lice koje je na karijernoj rang-listi četiri mjesta ispod imenovanog. Nakon provedenih istražnih radnji, vojni povjerenik izdao je Preporuku broj: UP1-05/3-50-17-1-18/15, u kojoj je konstatirao da je **pritužba osnovana, budući da je na formacijsko mjesto navedeno u pritužbi postavljeno lice koje se na rang-listi za postavljenje oficira i podoficira u Ministarstvu odbrane BiH i Oružanim snagama BiH nalazi na osmom mjestu, dok se podnosilac pritužbe nalazi na drugom mjestu prema ukupnoj rang-listi njegovog ličnog čina, roda i naroda kojem pripada.**

Time je prekršen član 30. stav 1) Pravilnika kojim se propisuje: „*Postavljenje oficira i podoficira vrši se po prioritetu Zajedničkog štaba Oružanih snaga BiH, a na osnovu rang-lista za postavljenje koje vodi Zjednički štab Oružanih snaga BiH*“ i stav (3) Pravilnika koji kaže: „*na osnovu prioriteta iz stava 1) vrši se postavljenje najbolje rangiranih kandidata*“.

Postupajući po preporuci, Ministarstvo odbrane BiH je aktom broj: 10-337-3174-3/15, od 12.10.2015., obavijestilo vojnog povjerenika da je **doneseno rješenje o oglašenju ništavim naredbe** o postavljenju na dužnost lica koje je nižerangirano od N.M., uz donošenje naredbe o postavljenju na dužnost N.M., čime je provedena preporuka vojnog povjerenika.

Posupanje po pritužbi M.M.:

Kao jedan od primjera također izdvajamo predmet vodnika M. M., koji u pritužbi vojnom povjereniku pritužbom u pritužbi naveo da je u činu vodnika neprekidno 18 godina te da ispunjava uslove za unapređenje u viši čin. Krajem 2014. godine, zbog ustanovljenog invaliditeta starijem vodniku V. A. i potrebe za raspoređivanje istog na drugi odgovarajući posao, otvorila se mogućnost za postavljenje vodnika M. M. na formacijsko mjesto višeg čina. S tim u vezi vodnik M. M. obraćao se S-1 bataljona kao i S-1 brigade gdje mu je potvrđeno da ispunjava sve uslove za postavljenje na formacijsko mjesto na kojem je do tada bio stariji vodnik V. A., te da će biti podnesen prijedlog za njegovo postavljenje. Međutim, na mjesto starijeg vodnika V. A. postavljen je vodnik A. B., koji je, prema navodima podnosioca pritužbe, stupio u OSBiH 2009. godine u činu vojnika, a čin vodnika dobio je 2012. godine.

Vojni povjerenik je, nakon provedenih istražnih radnji, donio Zaključak broj: UP1-05/3-50-17-1-4/15, od 7.5.2015., u kojem je konstatirana osnovanost pritužbe vodnika M.M. Utvrđeno

je da je premještajem i postavljenjem vodnika A. B. na upražnjeno mjesto komandira komutacionog odjeljenja - vod veze - komanda baterija - artiljerijski bataljon - 5. Pješadijska brigada, na kojem je do tada bio stariji vodnik V. A., **prekršen član 30. st. (1) i (3) Pravilnika.**

Generalni inspektorat Ministarstva odbrane BiH, postupajući po zahtjevu vojnog povjerenika, a uvidom u rang-liste za postavljenje, utvrdio je da je u ovom slučaju došlo do nepropisanog postupanja, jer je profesionalno vojno lice **koje je na rang-listama na 101. mjestu**, premješteno i postavljeno na formacijsko mjesto višeg čina. Ovakvim postupkom derogirane su odredbe Pravilnika, kao i svrha njegovog postojanja. Također, postavljenjima mimo rang-lista za postavljenje favoriziraju se pojedinci koji su nižerangirani i daje im se mogućnost napredovanja suprotno odredbama Pravilnika.

Imajući u vidu osnovanost pritužbe, vojni povjerenik zatražio je od Zajedničkog štaba Oružanih snaga BiH dostavljanje informacija o preduzetim radnjama na **otklanjanju utvrđenih nepravilnosti**. Zajednički štab Oružanih snaga BiH izvijestio je vojnog povjerenika **da je cijeli predmetni slučaj vraćen u prvobitno stanje** Naredbom broj: 16-08-34-3-37-29/15, od 21.4.2015., koje odgovara postavljenjima starijeg vodnika V. A. i vodnika A. B. na formacijska mjesta na kojima su bili prije 1.11.2014.

Postupanje po pritužbi A.V.:

Sličan navedenim slučajevima je i predmet poručnika A.V. koji je u pritužbi vojnom povjereniku, između ostalog, iskazao sumnju u regularnost postavljenja kapetana N. M. na mjesto komandira voda za kontrolu, održavanje i skladištenje klase IX., ujedno oficir za operacije u Četi za održavanje Glavne logističke baze, s obzirom na to da je kapetan N. M. kao oficir pješadijskog VES-a postavljen na mjesto logističkog VES-a. Provodeći istražne radnje, vojni povjerenik došao je do saznanja da kapetan N. M., koji je naredbom ministra odbrane BiH broj: 10-34-3-46-203/14, od 11.9.2014., postavljen na navedenu dužnost s danom 1.9.2014., **ne ispunjava uslove** propisane Zakonom o službi u Oružanim snagama BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 88/05, 53/07, 59/09, 74/10, 42/12), (u daljnjem tekstu: Zakon) i Pravilnikom **za postavljenje na tu dužnost**. Naime, provođenje Pravilnika, koji je stupio na snagu danom donošenja 28.8.2013., *aktom ministra odbrane BiH broj: 10-02-3-47-6-3/13, od 8.7.2014., počela je sa 1.9.2014.*, od kada su primjenjive i rang-liste. S obzirom na to da je kapetan N. M. postavljen na navedenu dužnost s danom 1.9.2014., vojni povjerenik je u Zaključku broj: UP1-05/3-50-17-1-32/14, od 18.5.2015., konstatirao da su se odredbe Pravilnika trebale primijeniti u konkretnom slučaju, bez obzira na to što je Prijedlog za postavljenje imenovanog na navedenu dužnost podnesen ranije.

Vojni povjerenik, imajući u vidu navedeno, kao i činjenicu da donošenje ovog zaključka neće doprinijeti drugačijem rješenju predmeta, **zauzeo stav i o tome obavijestio Zajednički štab Oružanih snaga BiH s ciljem ispravnijeg postupanja u budućim istim ili sličnim slučajevima.**

Postupanje po pritužbi R.G. i A.S.:

R.G. i A.S. obratili su se vojnom povjereniku podnoseći pritužbe broj: UP1-05/3-50-17-1-29/15 i UP1/05/3-50-17-1-30/15, obje od 28.9.2015., u kojima ukazuju na nepravilnosti u postupku izbora i postavljenja oficira Oružanih snaga BiH na formacijska mjesta višeg čina. Postupajući po pritužbama, vojni povjerenik je dana 7.10.2015. poslao upit Generalnom inspektoratu pri Ministarstvu odbrane BiH, tražeći od njih da izvrše provjeru iznesenih navoda. Nakon provedenih istražnih radnji, vojni povjerenik donio je Zaključak broj: UP1-05/3-50-17-1-29/15, UP1/05/3-50-17-1-30/15 u kojem stoji da su pritužbe R.G. i A. S. osnovane budući da

su prilikom postavljenja prekršene odredbe Pravilnika. Naime, na određena formacijska mjesta navedena u pritužbi, postavljena su lica koja su, u odnosu podnosiocem pritužbi nižerangirana na rang-listama za postavljenje oficira i podoficira, što je suprotno članu 30. stav (1) Pravilnika. Dalje, prekršen je i član 29. Pravilnika, budući da su na pojedina formacijska mjesta postavljena lica koja nemaju odgovarajuću vojno-evidencijsku specijalnost (VES), iako u pomenutom članu stoji da se „*PVL postavljaju, prema potrebi službe, na odgovarajuća upražnjena FM prema: c) ličnoj vojno-evidencijskoj specijalnosti*“. Također, postoje FM koja su navedena u pritužbi na koje je postavljeno lice čiji ni lični, ni dopunski VES nije odgovarajući, a uz to nije ispoštovan ni uslov iz člana 12. stav (4) tačka d) Pravilnika, a to je da lice koje se postavlja na dužnost komandanta bataljona mora imati završen kurs za obavljanje te dužnosti.

Postupanje po pritužbi S.G.:

Uredu parlamentarnog vojnog povjerenika BiH obratio se S.G., podnoseći pritužbu broj: UP1-05/3-50-17-1-26/15, od 9.9.2015., u kojoj navodi da su prilikom izrade rang-listi za postavljenje oficira i podoficira u Ministarstvu odbrane i Oružanim snagama BiH (u daljnjem tekstu: rang-lista) pogrešno utvrđeni njegovi podaci. Naime, na rang-listi od 30.4.2015. izbrisani su podaci o vremenu koje je proveo u činu od 19.1.1998. do 30.6.2007., a na osnovu naredbe ministra odbrane BiH broj: 10-34-3-1701/11, od 21.3.2011. S druge strane, postoje profesionalna vojna lica kojima je kumulativno priznato vrijeme provedeno u istom činu.

Postupajući u predmetu, vojni povjerenik uputio je dopis Generalnom inspektoratu pri Ministarstvu odbrane BiH (u daljnjem tekstu: Generalni inspektorat), broj: UP1-05/3-50-17-1-26/15, tražeći od njih da izvrše provjeru iznesenih navoda. Generalni inspektorat je aktom broj: 05-03-32-1-1-110-4/15, od 10.11.2015., dostavio odgovor vojnom povjereniku.

Cijeneći sve podatke prikupljene tokom postupka, vojni povjerenik je na osnovu člana 3. tačka b) Zakona o parlamentarnom vojnom povjereniku BiH, te člana 28. tačka e) Poslovnika o radu parlamentarnog vojnog povjerenika BiH, donio sljedeći Zaključak:

1. Pritužba S.G. je osnovana.
2. **Sa aspekta zaštite ljudskih prava, neophodno je na jednoobrazan način postupati u istim i sličnim situacijama i uvijek kada je to moguće zauzeti stav koji će ići u korist, a ne na štetu profesionalnih vojnih lica.** Iz pomenutog akta Generalnog inspektorata, vidljivo je da ima i lica koja su u istom položaju kao S.G., ali im je vrijeme provedeno u istom činu **kumulativno sabrano**. Ovakvo različito postupanje je nedopustivo i predstavlja svjesno ili nesvjesno degradiranje pojedinaca. Shodno članu 30. stav (1) Pravilnika o profesionalnom razvoju i upravljanju karijerom profesionalnih vojnih lica u Ministarstvu odbrane BiH i Oružanim snagama BiH, broj: 10-02-3-3172/13, od 28.8.2013. (u daljnjem tekstu: Pravilnik), *postavljenje oficira i podoficira vrši se po prioritetu Zajedničkog štaba Oružanih snaga BiH, a na osnovu rang-lista za postavljenje koje vodi Zajednički štab Oružanih snaga BiH*. Rang-liste moraju se izrađivati prema propisanim kriterijima i **nedopustivo je da se zbog pogrešnog tumačenja propisa**, na osnovu kojih se one izrađuju, a koji se u međuvremenu nisu mijenjali, u kratkom veremenskom periodu značajno mijenjaju podaci na rang-listama i time **uvodi pravna nesigurnost**.
3. Vojni povjerenik **cijeni ispravnim mišljenje Komande za podršku Oružanih snaga BiH** po pitanju računanja vremena provedenog u činu za lica koja su mijenjala kategoriju

u toku vojne karijere, a u zadnjoj prekategorizaciji su zadržali čin koji su imali i ranije, a pomenuto mišljenje je na tragu kumulativnog računanja vremena provedenog u istom činu u toku vojne karijere.

4. Tvrdnja, iznesena u okviru proizvoljnog tumačenja propisa od strane **Sektora za upravljanje personalom Ministarstva odbrane BiH**, da promjena kategorije ne može sa sobom vući kontinuitet i benefite prethodne službe i njeno provođenje imali bi za posljedicu rascjepkanost sistema upravljanja karijerom. Vojni povjerenik smatra da je pomenuto suprotno i Rješenju Žalbenog vijeća pri Vijeću ministara BiH, broj: UP2ŽV-09-34-3-100/13, od 9.5.2013., u kojem, između ostalog, Žalbeno vijeće navodi da je Ministarstvo odbrane BiH dužno da počev od **1.1.2006.** preuzme arhivu i evidencije o upravljanju personalom koje su vodile entitetske vojske, tako da postoji kompletna evidencija o dosadašnjem radnom iskustvu. **To je još jedna potvrda da je kontinuitet osnovno obilježje sistema upravljanja karijerom.**

Vojni povjerenik na kraju želi navesti da Pravilnik, kao pozitivni propis, obavezuje Ministarstvo odbrane BiH i Zajednički štab Oružanih snaga BiH da postupaju po njemu. Vojni povjerenik smatra da postojeći Pravilnik na dobar način regulira profesionalni razvoj pojedinaca i daje osnov da se zaista najbolji u okviru roda ili službe postavljaju na adekvatna mjesta, što je navedeno i u Izvještaju o radu vojnog povjerenika za 2014. godinu, broj: 01,02-50-19-338/15, od 3.2.2015.¹ Ukoliko Ministarstvo odbrane BiH ili Zajednički štab Oružanih snaga BiH smatraju da postojeći Pravilnik ima određene nedostatke, mogu pokrenuti procedure za njegove izmjene. Međutim, sve do momenta do kada ministar odbrane BiH ne odobri i potpiše novi pravilnik o profesionalnom razvoju i upravljanju karijerom, postojeći se ima primjenjivati kako glasi.

2.5. Pritužbe pripadnika Deminerskog bataljona

Značajna oblast koja je bila predmet istrage vojnog povjerenika tokom 2015. godine odnosi se na neujednačeno tumačenje i primjenu propisa prema pripadnicima Deminerskog bataljona. Neujednačenim tumačenjem i primjenom Odluke o izmjenama i dopunama Odluke o veličini, strukturi i lokacijama Oružanih snaga BiH broj: 01-50-1-1067-10/12, od 18.4.2012. (u daljnjem tekstu: Odluka) prema pojedinim pripadnicima Deminerskog bataljona učinjena je diskriminacija u odnosu na njihove kolege.

Naime, pojedinim naredbama pripadnika Deminerskog bataljona posebno je prezicirano mjesto službe i mjesto rada, a što je osnov za ostvarivanje naknada koje nemaju karakter plaće. Međutim, u određenom broju naredbi nije naznačeno mjesto rada (**različita primjena Instrukcije o načinu vođenja dnevne i mjesečne radne liste i ažuriranja osnovnih podataka za obračun plaća i naknada pripadnika Ministarstva odbrane BiH i Oružanih snaga BiH**, broj: 12-16-2-1145/12, od 8.3.2012.). Smatrajući da se radi o tehničkoj grešci, pripadnici Deminerskog bataljona koji su suočeni s ovim problemom tražili su ispravku naredbe, ali su odbijeni sa zahtjevom uz obrazloženje da je Odlukom Predsjedništva BiH o izmjenama i dopunama Odluke o veličini, strukturi i lokacijama Oružanih snaga BiH broj: 01-50-1-1067-10/12, od 18.4.2012., regulirano da je Deminerski bataljon razmješten na lokaciji kasarne Rajlovac - Sarajevo, s procentom popune 95%.

¹ Izvod iz Izvještaja o radu vojnog povjerenika za 2014. godinu, str. 8 (bosanska jezička verzija)

Provodeći istražne radnje u predmetnom slučaju, vojni povjerenik zatražio je od Ministarstva odbrane BiH da, s ciljem utvrđivanja eventualne neujednačne primjene propisa, izvrši provjeru navedenog i o tome dostavi izvještaj Uredu parlamentarnog vojnog povjerenika BiH.

Aktom Ministarstva odbrane BiH broj: 10-02-3-4012-1/15, od 4.12.2015., vojni povjerenik obaviješten je o donošenju **dopune naredbi u kojima je određeno i mjesto rada**. Također je navedeno da će Ministarstvo odbrane BiH u narednom periodu uputiti Predsjedništvu BiH prijedlog za dopunu Odluke o veličini, strukturi i lokacijama Oružanih snaga BiH broj: 01-011-1110-6/06, od 5.6.2006., na način da ministrica odbrane BiH, na osnovu člana 12. stav 1) tačka d) Zakona o odbrani BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 86/05), svojim aktom može jednom godišnje određivati mjesta službe komandama i jedinicama podređenim komandantima bataljona.

Ipak, vojni povjerenik želi naglasiti da zabrinjava činjenica da je Ministarstvo odbrane BiH u kratkom vremenskom periodu izmijenilo naredbe, a da pri tome nisu mijenjani pozitivni propisi kojima se regulira predmetna oblast. Tačno je da ovakva izmjena ide u korist profesionalnih vojnih lica u smislu izjednačavanja u pravima, ali **sama činjenica da Ministarstvo odbrane BiH ima različit pristup istom činjeničnom stanju, pri tome bez izmjene relevantnih propisa, uvodi pravnu nesigurnost i može stvoriti nezadovoljstvo i osjećaj nepovjerenja u sistem kod profesionalnih vojnih lica.**

2.6. Pritužbe koje se odnose na položaj profesionalnih vojnih lica angažiranih za potrebe službe traganja i spašavanja

Pripadnici 2. helikopterskog skvadrona Brigade zračnih snaga i protuzračne odbrane, s komandantom 2. helikopterskog skvadrona na čelu, obratili su se parlamentarnom vojnom povjereniku BiH (u daljnjem tekstu: vojni povjerenik) podnoseći pritužbu zbog kršenja odredbi Ugovora potpisanog između Direkcije za civilno zrakoplovstvo Ministarstva komunikacija i prometa BiH (u daljnjem tekstu: BHDCA) i Ministarstva odbrane BiH, u svrhu davanja 24-satnog dežurstva Službe traganja i spašavanja (STS). Naime, Ministarstvo odbrane BiH konstantno kasni sa isplata zarađenih dnevnica licima angažiranim u STS-u, a evidentni su i problemi s opremanjem prostorija za dežurstvo STS-a, kao i pitanje ishrane. Pripadnici ove jedinice, s ciljem rješavanja navedenih problema, obraćali su se više puta (usmeno i pismeno) nadležnim u Ministarstvu odbrane BiH i Zajedničkom štabu BiH. S obzirom na to da njihovi problemi nisu riješeni, te da je ista praksa nastavljena i u 2015. godini, čime je, prema navodima podnosioca pritužbe, sistemski urušen moral jedinice, obratili su se vojnom povjereniku s molbom da on, u skladu sa zakonskim ovlaštenjima, provede istražne radnje s ciljem utvrđivanja stvarnog stanja stvari.

Vojni povjerenik je aktom od 30.6.2015. zatražio od Ministarstva odbrane BiH dostavljanje potpune informacije o ovom pitanju. S obzirom na to da Ministarstvo odbrane BiH nije dostavilo odgovor u roku predviđenom članom 5. stav 2) Pravilnika o saradnji parlamentarnog vojnog povjerenika BiH s Ministarstvom odbrane BiH, Generalnim inspektoratom pri Ministarstvu odbrane BiH i Oružanim snagama BiH, broj: 01,02-34-6-1428/09, od 5.1.2010., vojni povjerenik je urgencijom od 6.10.2015. i ponovljenom urgencijom od 7.12.2015. zatražio dostavljanje informacija o navodima iz pritužbe.

U odgovoru Ministarstva odbrane BiH broj: 06-03-14-2460-1/15, koji je u Ured parlamentarnog vojnog povjerenika BiH zaprimljen dana 18.12.2015., navedeno je da je

Ugovor o angažiranju pripadnika Oružanih snaga BiH za potrebe Službe potrage i spašavanja (SAR misije) broj: 11-03-11-573-4/07, od 17.9.2007. (u daljnjem tekstu: Ugovor), istekao je 2009. godine. Osnov za isplatu licima angažiranim na službi SAR misije su dnevnice za službeni put. Ured za reviziju institucija BiH (u daljnjem tekstu: Ured za reviziju), kako je navedeno u dopisu, ukazao je Ministarstvu odbrane BiH na problem isplate dnevnica s obzirom na to da članovi posade na službi SAR misije nisu imali otvorene naloge za službeni put. Također su predstavnici Ureda za reviziju ukazivali na činjenicu da nalog za službeni put ne može biti otvoren u mjestu službe, jer se dežurstva obavljaju u prostorijama u kojima posada inače boravi i izvršava svakodnevne zadatke. Dalje je navedeno da je Odlukom o izmjeni Odluke o visini dnevnica za službena putovanja zaposlenim u institucijama Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj: 06/12) – (u daljnjem tekstu: Odluka) smanjen iznos dnevnice na 25 KM, a da odredbe Ugovora kao ni Cjenovnik koji je sastavni dio Ugovora, nisu aneksirani ni prilagođeni navedenim izmjenama visine dnevnice. Ministarstvo odbrane BiH je, zbog pravne nesigurnosti koja je nastupila istekom Ugovora kao i donošenjem Odluke, zatražilo potpisivanje novog ugovora ili aneksa na navedeni ugovor, što do dana dostavljanja odgovora vojnom povjereniku nije učinjeno.

Također je navedeno da nije izvršena nabavka opreme ni inventara potrebnog za opremanje prostorija za dežurstvo STS-a, kao i da pitanje ishrane nije regulirano Ugovorom jer je njime predviđeno isplaćivanje dnevnica.

Vojni povjerenik, koristeći se ovlaštenjima iz člana 3. stav 1) tačka b) Zakona o parlamentarnom vojnom povjereniku BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 51/09), zatražio je od BHDCA, kao druge ugovorne strane, da se očituje o iznesenim navodima. Očitovanje nije dostavljeno do dana pisanja ovog izvještaja.

2.7. Pritužbe u vezi s transparentnošću postupka upućivanja profesionalnih vojnih lica u misije podrške miru van zemlje

Postupajući po pritužbi broj: UP1/05/3-50-17-1-40/15, nakon provedenih istražnih radnji, vojni povjerenik uočio je da postoje odedene nepravilnosti u postupku odabira kandidata za učešće u operaciji podrške miru, te je izdao preporuku Ministarstvu odbrane BiH i Zajedničkom štabu Oružanih snaga BiH. Naime, izbor kandidata nije izvršen u skladu s kriterijima propisanim podzakonskim aktima, i to:

- a) Kriterijima i procedurama za izbor kandidata za upućivanje pripadnika Pješadijske jedinice Oružanih snaga BiH u operaciju miru, broj: 10-03-3018/11, od 22.6.2011.,
- b) Standarnim operativnim procedurama pripreme, upućivanja i prihvata jedinice Oružanih snaga BiH u-iz operacije podrške miru ISAF, broj: 16-14-05-03-10-931-20/10, od 4.11.2010.,
- c) Pravilnikom o učešću pripadnika Ministarstva odbrane BiH i Oružanih snaga BiH u operacijama podrške miru i drugim aktivnostima u inozemstvu, broj: 07-02-3-1454/15, od 22.4.2015.

To je imalo za posljedicu da je jedan od kandidata koji je na testu fizičke spremne ostvario maksimalan broj bodova, posjeduje STANAG certifikat i posljednju službenu ocjenu "odličan", uvršten na rezervnu listu, a izabrano je devet kandidata koji su na završnom testiranju imali rezultate na osnovu kojih ne bi mogli ni pristupiti obuci, a pogotovo ne bi mogli biti upućeni u misiju u zonu izvođenja operacija.

Također zabrinjava činjenica da su prilikom izbora kandidata korišteni kriteriji koji nisu propisani aktima kojima se regulira ova oblast. Tako se, postupajući po ovoj pritužbi, vojni

povjerenik u svom dosadašnjem radu prvi put susreo s kriterijem zvanim "duh kolektiva" kao presudnim za bilo koji vid rangiranja i odlučivanja o sposobnosti profesionalnih vojnih lica. Neprihvatljivo je da se u Oružanim snagama BiH koje funkcioniraju na naredbama i jasnoj hijerarhiji, kao ključni kriterij eliminacije navodi "narušavanje duha kolektiva", i svako daljnje obrazlaganje ove činjenice vodilo bi u neozbiljno navođenje primjera šta sve može narušiti duh jednog kolektiva.

Uzimajući u obzir navedeno, vojni povjerenik izdao je sljedeću Preporuku broj: UP1/05/3-50-17-1-40/15:

1. **Ministarstvo odbrane BiH i Zajednički štab Oružanih snaga BiH obavezni su osigurati da se izbor kandidata za učešće u misijama podrške miru vrši u skladu s propisanim normama i objektivnim kriterijama.**
2. **Grubo kršenje propisanih kriterija s ciljem diskreditiranja pojedinaca ne može se i ne smije opravdavati interesom kolektiva, jer je u direktnom interesu kolektiva poštivanje principa jednakih mogućnosti shodno Zakonu o službi u Oružanim snagama BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 88/05, 53/07, 59/09, 74/10 i 42/02).**
3. **Ministarstvo odbrane BiH i Zajednički štab Oružanih snaga BiH dužni su izvršiti analizu podzakonskih akata kojima se uređuje postupak odabira kandidata za učešće u mirovnim misijama, provesti njihovo usklađivanje, te na osnovu ovog slučaja izraditi jasne smjernice o nadležnostima i postupanju osoba koje provode odabir kandidata.**
4. **Ministarstvo odbrane BiH i Zajednički štab Oružanih snaga BiH obavezni su pitanja propusta i odgovornosti pripadnika Oružanih snaga BiH utvrđivati provođenjem disciplinskog postupka, koji je mehanizam utvrđivanja odgovornosti na objektivno utvrđenim činjenicama.**
5. **Ova preporuka izdaje se *ex nunc* kako bi se preduprijedili isti ili slični propusti koji su na štetu Ministarstva odbrane BiH i Oružanih snaga BiH.**

Sve ovo dovodi u ozbiljnu sumnju cjelokupan proces odabira kandidata za učešće u misijama podrške miru, te u znatnoj mjeri narušava ugled Oružanih snaga BiH. Vojni povjerenik posebno izražava zabrinutost zbog činjenice da su pojedini pripadnici Oružanih snaga BiH izabrani i upućeni u misiju podrške miru, a nisu ispunjavali uslove za to, te posebno naglašava da Ministarstvo odbrane BiH i Zajednički štab Oružanih snaga BiH snose direktne posljedice u slučaju bilo kakvog nemilog incidenta tokom učešća ovako izabranih lica u misijama.

2.8. Pritužbe koje se odnose na nepravilnosti prilikom vođenja disciplinskog postupka

Nepoštivanje pravila vođenja disciplinskog postupka, koja su propisana Pravilnikom o vojnoj disciplini i disciplinskom postupku broj: 13-02-3-1627/10, od 1.4.2010. (u daljnjem tekstu: Pravilnik), jedna je od oblasti kojom se vojni povjerenik bavio tokom 2015. godine.

Pripadnici Oružanih snaga BiH, kaplar D. G. i vojnik I. klase S. T. obratili su se vojnom povjereniku pritužbama u kojima su ukazali na nepravilnosti prilikom provođenja disciplinskog postupka protiv njih kao i povredu njihovih osnovnih ljudskih prava. Imenovani su naveli da su suspendirani već 29 mjeseci, tačnije od 1.5.2013., a rješenje o tome dobili su krajem juna iste godine.

Vojni povjerenik je u ovom slučaju, nakon provedene istrage i utvrđenog činjeničnog stanja, u skladu s članom 4. tačka d) Zakona o parlamentarnom vojnom povjereniku BiH i članom 28. tačka d) Poslovnika o radu parlamentarnog vojnog povjerenika BiH, Ministarstvu odbrane BiH i

Zajedničkom štabu izdao Preporuku broj: UP1-05/3-50-17-1-32,33/15, od 23.12.2015. Navedenom Preporukom Ministarstvu odbrane BiH i Zajedničkom štabu stavljeno je u obavezu **da disciplinske postupke protiv profesionalnih vojnih lica provode u skladu s pozitivnim pravnim propisima kojima je uređena ta procedura.** Naime, prilikom vođenja disciplinskog postupka u konkretnom slučaju, učinjena je nepravilnost na način **da disciplinski postupak nije okončan u roku od dvije godine od dana njegovog pokretanja.** Time su **prekršene odredba člana 166. stav 2) Zakona o službi u Oružanim snagama BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 88/05, 53/07, 59/09, 74/10 i 42/12, u daljnjem tekstu: Zakon o službi) i člana 13. stav 2) Pravilnika.** Navedene odredbe su imperativne i izričito obavezuju na to da se disciplinski postupak okonča u roku od dvije godine od dana njegovog pokretanja.

Također, Ministarstvo odbrane BiH i Zajednički štab, prema Preporuci vojnog povjerenika, **dužni su preduzeti sve neophodne mjere kako bi se disciplinski postupak protiv kaplara D. G. i vojnika I. klase S. T. okončao u što je moguće kraćem roku, te kako se takav vid kršenja pozitivnih propisa ne bi ponavljao u budućim slučajevima provođenja disciplinskog postupka.**

Vojni povjerenik je također skrenuo pažnju na to da se, shodno članu 12. stav (2) Pravilnika, postupak zbog povrede vojne discipline provodi hitno i odgovornost se raspravlja u što je moguće kraćim rokovima, te da je rok od dvije godine dat kao krajnji rok za okončanje postupka, a ne kao standard za trajanje postupka.

Ministarstvo odbrane BiH, aktom broj: 10-34-1-4901-1/15, od 21.12.2015., obavijestilo je vojnog povjerenika da je, na osnovu njegove Preporuke broj: UP1-05/3-50-17-1-32,33/15, od 23.12.2015., **a kojom je naloženo okončanje disciplinskog postupka protiv kaplara D.G. i vojnika I. klase S.T. zbog zastare,** rješenjem drugostepenog vojnodisciplinskog vijeća okončan disciplinski postupak protiv navedenih lica.

2.9. Ostala pitanja-pojedinačni specifični slučajevi

Predmet: UP1/05/3-50-17-1-36/15

Vojnom povjereniku obratila se kandidatkinja na obuci 16. klase, podnoseći pritužbu broj: UP1-05/3-50-17-1-36/15, od 14.10.2015., u kojoj je ukazala na uznemiravanje od direktno pretpostavljenog, komandira odjeljenja, te zatražila pomoć i intervenciju vojnog povjerenika. Koristeći ovlaštenja koja mu daje član 4. tačka b) i tačka f) Zakona o parlamentarnom vojnom povjereniku BiH, vojni povjerenik sa saradnicima je dana 16.10.2015. boravio u nenajavljenoj posjeti Centru za osnovnu obuku u Pazariću (u daljnjem tekstu: COO) i tom prilikom obavio razgovore s podnositeljicom pritužbe, zatim profesionalnim vojnim licem protiv koga je pritužba podnesena, te drugim licima, prema komandnom lancu.

Osim toga, vojni povjerenik je aktom broj: UP1-05/3-50-17-1-36/15, od 19.10.2015., od COO-a zatražio dostavljanje kompletnog izvještaja izviđajne komisije kao i informacije o preduzetim konkretnim mjerama COO-a u vezi s tim.

Na osnovu provedenog postupka, vojni povjerenik konstatirao je da ponašanje profesionalnog vojnog lica koje je direktno pretpostavljeno kandidatkinji na obuci **nije u okvirima strogo profesionalnog odnosa,** te je kao takvo **u suprotnosti sa Standardnim operativnim**

procedurama za prihvatanje, život i rad kandidata na osnovnoj obuci vojnika iz 2012. godine (u daljnjem tekstu: SOP), kao i Etičkim kodeksom ponašanja vojnih lica u Ministarstvu odbrane BiH i Oružanim snagama BiH, broj: 05-03-1-52-14/15, od 30.12.2013. Pretpostavljeni je, između ostalog, **prekršio** odredbe SOP-a sadržane u poglavlju 13. (**Završne odredbe**) tačka f) jer je kao dežurni čete ulazio **sam** u sobu u kojoj su smještene kandidatkinje na osnovnoj obuci, iako u pomenutom poglavlju SOP-a izričito i nedvosmisleno stoji da u prostorije u kojima su smještene žene „*mogu ući dežurni organi, prilikom kontrole stanja, kao i komandiri (pretpostavljene starješine), gdje će imati strogo profesionalan i vojnički odnos (najmanje dva lica)*“.

Ne upuštajući se podrobnije u analizu sadržaja konverzacije između imenovanih osoba, vojni povjerenik smatra da se u konkretnom slučaju radi o neželjenom ponašanju koje se može okvalificirati kao **uznemiravanje** iz člana 5. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 16/03, 102/09, prečišćeni tekst 32/10), u kojem stoji:

„ (1) *uznemiravanje je svako neželjeno ponašanje po osnovu spola kojim se želi povrijediti dostojanstvo osobe ili grupe osoba i stvoriti zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje ili kojim se postiže takav učinak.*“

Uzimajući u obzir sve navedeno, vojni povjerenik smatra da je pretpostavljeni starješina počinio težu povredu vojne discipline-disciplinski prijestup iz člana 6. stav (1) tačke e) **zloupotreba položaja** i s) **postupak kojim se vrijeđa dostojanstvo podređenih ili mladih** Pravilnika o vojnoj disciplini i disciplinskom postupku, broj: 13-02-3-1627/10, od 1.4.2010.

S obzirom na utvrđeno, vojni povjerenik je, u skladu s članom 4. tačka d) Zakona o parlamentarnom vojnom povjereniku BiH i članom 28. tačka d) Poslovnika o radu parlamentarnog vojnog povjerenika BiH, Ministarstvu odbrane BiH i Zajedničkom štabu Oružanih snaga BiH izdao sljedeću Preporuku:

- 1. Ministarstvo odbrane BiH i Zajednički štab Oružanih snaga BiH obavezni su da osiguraju da sva profesionalna vojna lica izvršavaju svoje dužnosti, posebno da se pridržavaju važećih propisa u Oružanim snagama BiH, profesionalno obavljaju dužnost i pridržavaju se i poštuju sve norme ponašanja u službi i van službe, kako je propisano članom 15. Zakona o službi u Oružanim snagama BiH (“Službeni glasnik BiH”, br. 88/05, 53/07, 59/09, 74/10 i 42/02), te da na taj način štite ugled Oružanih snaga BiH.**
- 2. Ministarstvo odbrane BiH i Zajednički štab Oružanih snaga BiH obavezni su preduzeti sve neophodne mjere kako bi se osiguralo da sva profesionalna vojna lica koja se ne pridržavaju važećih propisa, između ostalog i SOP-a koji je relevantan propis za ovaj predmet, budu sankcionirana po važećem Zakonu o službi u Oružanim snagama BiH i Pravilniku o vojnoj disciplini i disciplinskom postupku. Pomenuto je predviđeno i SOP-om u Uvodnim napomenama:**

„Protiv svih lica koji budu kršila ove odredbe SOP-a odmah pokrenuti disciplinski postupak (protiv VL) i postupak za raskid ugovora s kandidatima na osnovnoj obuci vojnika.“

- 3. S obzirom na to da ponašanje profesionalnog vojnog lica koje je pretpostavljeno kandidatkinji na obuci nije u okvirima strogo profesionalnog odnosa, te da je kao takvo u suprotnosti s poglavljem 13. tačka f) i poglavljem**

6. tačka c) SOP-a, potrebno je u disciplinskom postupku izreći odgovarajuću disciplinsku sankciju kako bi se spriječilo daljnje uznemiravanje prema kandidatkinji na obuci i preventivno djelovalo na pojavu neprimjerenog ponašanja prema kandidatima na obuci u budućim slučajevima.

Predmet broj: UP1/05/3-50-17-1-21/15

Vojni povjerenik zaprimio je pritužbu u kojoj su iznesene sumnje na pravilnost postupka upućivanja kandidata na komandno-štabnu školu u Zagrebu u akademskoj 2015./2016. godini. Naime, podnosilac pritužbe naveo je da je odlukom ministra odbrane BiH i naređenjem načelnika Zajedničkog štaba Oružanih snaga BiH bilo propisano da kandidati koji se upućuju na komandno-štabnu školu moraju imati minimalno završen napredni oficirski kurs. **Međutim, jedan od kandidata za navedenu školu, pukovnica M. J., kako je navedeno u pritužbi, nema završen ni osnovni oficirski kurs.**

Zbog bojazni da je u konkretnom slučaju prekršen princip jednakih mogućnosti za sve kandidate, vojni povjerenik je, aktom broj: UP1/05/3-50-17-1-21/15, od 10.8.2015., zatražio od Generalnog inspektorata Ministarstva odbrane BiH da izvrši provjeru iznesenih navoda i o tome obavijesti vojnog povjerenika u što kraćem roku.

Na osnovu dostavljenih informacija, a u skladu s ovlaštenjima iz člana 3. tačka b) Zakona o parlamentarnom vojnom povjereniku BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 51/09), vojni povjerenik je u ovom predmetu donio sljedeći stav i mišljenje:

1. Pukovnica M. J. ne ispunjava uslove predviđene Pravilnikom o školovanju i usavršavanju u Ministarstvu odbrane BiH i Oružanim snagama BiH, broj: 13-02-3-1632/10, od 1.4.2010. U članu 6. stav (1) tačka b) pomenutog pravilnika, među posebnim kriterijima stoji da se „*vojnom licu može odobriti školovanje i usavršavanje ako to zahtijeva formacijsko mjesto, odnosno dužnost na kojoj se nalazi ili za koju je predviđeno i ako ispunjava programom školovanja i usavršavanja propisane uslove*“, **što nije ispoštovano.** Dodajemo da poštivanje pozitivnih propisa, odnosno principa pravne sigurnosti predstavlja jedno od osnovnih ljudskih prava.
2. Vojni povjerenik zalaže se za jednako tretiranje pripadnica i pripadnika Oružanih snaga BiH, bez favoriziranja jednih na račun drugih, što je u skladu s članom 9. stav (1) tačka b) Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 16/03, 102/09, 32/10), u kojem stoji:

„Ravnopravnost spolova znači da su osoba muškog i ženskog spola jednako prisutne u svim oblastima javnog i privatnog života, da imaju jednak status, jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava, kao i jednaku korist od ostvarenih rezultata.“

3. Iako je, prema riječima ministrice parafraziranim u aktu Generalnog inspektorata broj: 05-03-32-1-1-63-12/15, od 20.8.2015., riječ o kvalitetnom kandidatu, **smatramo da to ne može biti dovoljan osnov za odstupanje od pozitivnih propisa.**

Također, vojni povjerenik je aktom od 8.12.2015. zatražio od Ministarstva odbrane BiH dostavljanje informacije o tome da li su preduzete određene radnje na otklanjanju nepravilnosti ukazanih kroz stav vojnog povjerenika u ovom predmetu. Navedena informacija nije dostavljena vojnom povjereniku do dana pisanja ovog izvještaja.

3. USLOVI ŽIVOTA I RADA U KASARNAMA ORUŽANIH SNAGA BIH

Član 4. tačka f) Zakona o parlamentarnom vojnom povjereniku BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 51/09) daje ovlaštenje vojnom povjereniku da u bilo kojem trenutku posjeti jedinice i komande Oružanih snaga BiH i organizacione jedinice Ministarstva odbrane BiH, bez prethodne najave. Na osnovu navedenog člana, vojni povjerenik je tokom 2015. godine boravio u najavljenim i nenajavljenim posjetama (14 posjeta) jedinicama i komandama Oružanih snaga BiH. Cilj posjeta bio je da se kroz obilazak lokacija, te razgovor i diskusiju vojnog povjerenika i njegovih saradnika s profesionalnim vojnim licima izvrši procjena stanja ljudskih prava i sloboda pripadnika Oružanih snaga BiH, te na toj osnovi utvrde mogući pravci djelovanja vojnog povjerenika, shodno njegovim propisanim nadležnostima.

Većina teškoća, koje će u nastavku biti navedene, već je uočena prilikom prethodno obavljenih najavljenih i nenajavljenih posjeta vojnog povjerenika jedinicama i komandama Oružanih snaga BiH. Vojni povjerenik je i ranije isticao teškoće ovog tipa u dosadašnjoj korespondenciji s nadležnima u Ministarstvu odbrane BiH i u Zajedničkom štabu Oružanih snaga BiH, kao i u izvještajima i informacijama upućivanim Zajedničkoj komisiji za odbranu i sigurnost BiH. U nastavku teksta dajemo pregled i detaljnije nalaze vojnog povjerenika s pojedinih lokacija koje je posjetio tokom 2015. godine.

3.1. Nenajavljena posjeta kasarni “Miloš Obilić”

Prilikom posjete kasarni “Miloš Obilić” od 7.05.2015., gdje je smješten Bataljon veze Brigade taktičke podrške Oružanih snaga BiH, vojni povjerenik obišao je prostorije u kojima vojna lica borave i obavljaju svakodnevne aktivnosti, a ujedno i obavio razgovor s predstavnicima i pripadnicima ovog bataljona.

Prilikom radnih sastanaka, obilazaka i razgovora s predstavnicima i pripadnicima ovog bataljona, vojni povjerenik upoznat je s određenim brojem teškoća s kojima se susreću pripadnici Oružanih snaga BiH na ovoj lokaciji i radiorelejnim čvorištima, a mogu se sortirati po sljedećim oblastima, kako je to navedeno u Informaciji vojnog povjerenika broj: 05-3-03-664-1/15:

1. **Stanje personala:** upražnjeno 21 formacijsko mjesto, a prioritet prilikom popune bi, kako su naveli pripadnici ovog bataljona, trebalo dati 3. četi, zaduženoj za opsluživanje čvorišta, gdje nedostaje sedam vojnika. U bataljonu je 18 žena.
2. **Situacija na radiorelejnim čvorištima:** situacija na radiorelejnim čvorištima **nije zadovoljavajuća**. Naime, navedeno je da su smještajni kapaciteti loši, a pristupni putevi su u načelu makadamskog tipa. Što se tiče vojnih lica koja se nalaze na čvorištima, rade u uslovima koji štetno utiču na zdravlje, a pri tome nisu obezbijeđene osnovne namirnice koje su im potrebne, posebno mlijeko.
3. **Stanje sredstava veze:** postoji minimalan broj telekomunikacijskih uređaja. Ništa se ne dobavlja u ovoj oblasti niti se, kako je navedeno, planira u skorijoj budućnosti.
4. **Stanje motornih vozila:** operativnost motornih vozila je ispod 10 %.
5. **Ishrana, vodosnadbijevanje, stanje opreme i objekata:** problem nedostatka brojnih namirnica, među kojima su začini, mlijeko i neskladišni artikli. Krovne instalacije, posebno na hangarima, u lošem su stanju i trebale bi biti zamijenjene. Također, žičane ograde na svim lokacijama treba zamijeniti ili popraviti.
6. **Zdravstveno zbrinjavanje pripadnika Oružanih snaga BiH na ovoj lokaciji i RRC:** Zdravstveno zbrinjavanje personala usljed povreda i oboljenja nije u potpunosti definirano.

Vojni povjerenik je nakon posjete došao do zaključka da su objekti na ovoj lokaciji zastarjeli, da bi **trebalo izvršiti sanaciju krovova, posebno na hangarima u kojima se nalazi naoružanje zbog sigurnosnog rizika**. U informaciji je poseban akcenat stavljen na reguliranje grijanja u kasarni: postoji problem s dvije kotlovnice na čvrsto gorivo u kasarni, preko kojih se zagrijavaju objekti u kojima boravi najveći broj personala. **Kotlovnice nisu u funkciji, te je prostorije nužno zagrijavati na struju**. Uzmemo li u obzir položaj kasarne, odnosno hladan zimski period, zaključujemo da se utroše značajna sredstva za troškove grijanja. Zbog toga je potrebno reagirati na vrijeme, te prije nego što nastupe hladnoće sanirati kotlovnice i obezbijediti čvrsto gorivo.

3.2. Najavljena posjeta Brigadi taktičke podrške Oružanih snaga BiH

Vojni povjerenik boravio je dana 20.5.2015. u najavljenoj posjeti Brigadi taktičke podrške Oružanih snaga BiH, smještenoj u kasarni „Rajlovac“ u Sarajevu. S vojnim povjerenikom u posjeti su bili gosp. Ranko Ninković, samostalni izvršilac za pitanja odbrane i civilne komande nad Oružanim snagama BiH u Predsjedništvu BiH i gosp. John Martin, vršilac dužnosti direktora Odjela za sigurnosnu saradnju pri Misiji OSCE-a u BiH.

Komandant Brigade taktičke podrške Oružanih snaga BiH upoznao je vojnog povjerenika s teškoćama ove brigade, od kojih izdvajamo:

- 1. Stanje radiorelejnih čvorišta** - U sastavu Bataljona veze nalazi se 11 radiorelejnih čvorišta koja su u lošem stanju. Komandant Brigade taktičke podrške Oružanih snaga BiH naglasio je da se radi o objektima izgrađenim prije više od 30 godina. Istaknuto je da je na održavanje prohodnosti puteva u prošloj zimi potrošeno deset tona nafte.
- 2. Stanje personala - Trenutno 117 mjesta upražnjeno.**
- 3. Stanje u Deminerskom bataljonu** – Trenutno je aktivno 20 deminerskih radilišta sa 30 deminerskih timova. Problem predstavlja nedostatak i neispravnost opreme. Oprema se nabavlja linijom komandovanja što teče otežano i sporo. Istaknuto je da je, unatoč teškoćama, u prošloj godini realizirano preko 90% protuminske kampanje.

Prilikom boravka na lokaciji Brigade taktičke podrške Oružanih snaga BiH, vojni povjerenik obišao je polaznike Osnovnog kursa za razvoj vođa (u daljnjem tekstu: Kurs) i obavio razgovor s njima. Tom prilikom polaznici su iznijeli sljedeće teškoće:

- Neriješeno pitanje povreda na radu i zdravstvene zaštite profesionalnih vojnih lica u Oružanim snagama BiH
- Problem neplaćanja naknada za odvojeni život
- Stanje na radiorelejnim čvorištima uz naglasak na problem nedobivanja hrane u dovoljnim količinama i nedostatak pojedinih namirnica (mlijeko)
- Gubljenje prinadležnosti prilikom obavljanja stražarske dužnosti
- Neusklađenost ljetnog radnog vremena s predviđenim terminima obroka
- Interes za trajanje službe profesionalnih vojnih lica (interes u pravcu pomjeranja starosne granice iznad 35 godina)

Također, vojni povjerenik posjetio je i Deminerski bataljon, četu NUS-a. Tokom ovog razgovora, vojni povjerenik uočio je sljedeće poteškoće:

1. **Stanje u službi** - U ovoj oblasti najveći problem predstavlja privremeno upućivanje, odnosno vremenski period njegovog trajanja. Naime, članom 147. Zakona o službi u Oružanim snagama BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 88/05, 53/07, 59/09, 74/10 i 42/12) određeno je da profesionalno vojno lice, zbog potreba službe, može biti privremeno upućeno u štab, neku drugu komandu, ustanovu Oružanih snaga i Ministarstva odbrane BiH u istom ili drugom mjestu službe. Istim članom propisano je da **privremeno upućivanje može trajati najduže godinu dana u toku trajanja jednog ugovora**. Iako je pomenuta odredba jasna, jedan od prisutnih pripadnika deminerskog bataljona saopćio je da u njegovom slučaju privremeno upućivanje traje 18 mjeseci. Treba napomenuti da ovo nije pojedinačan slučaj, te da bi trebalo preduzeti potrebne mjere kako bi se osiguralo poštivanje zakona.
2. **Centar za obuku u protuminskom djelovanju (PMD) i uništavanju eksplozivnih sredstava (EOD) u Oružanim snagama BiH** - Centar za obuku u PMD i EOD u Oružanim snagama BiH (u daljnjem tekstu: Centar), smješten u kasarni "Rajlovac", uspostavljen je odlukom ministra odbrane, donesenom 2012. godine, ali još nije riješeno mjesto ovog centra u strukturi Oružanih snaga BiH. To predstavlja problem za profesionalna vojna lica koja su privremeno upućena u Centar, budući da gube određena prava koja bi inače mogli ostvarivati da je Centar prepoznat u strukturi Oružanih snaga BiH.
3. **Statusna pitanja** - među prisutnima u Deminerskom bataljonu bilo je primjera dugog trajanja službe u istom činu, čak do 20 godina.
4. **Životno osiguranje** - od februara 2015. godine pripadnici ovog bataljona nemaju životno osiguranje iako su izloženi ogromnoj opasnosti prilikom izvršavanja zadataka.

3.3. Nenajavljena posjeta Glavnoj logističkoj bazi Oružanih snaga BiH

Dana 9.7.2015. vojni povejernik boravio je u nenajavljenoj posjeti Glavnoj logističkoj bazi Oružanih snaga BiH, kasarna Butile, Sarajevo. S vojnim povjerenikom i saradnicima u posjetu je došao gosp. Ranko Ninković, samostalni izvršilac za pitanja odbrane i civilne komande nad Oružanim snagama BiH u Predsjedništvu BiH. Zapažanja vojnog povjerenika prilikom ove posjete su sljedeća:

1. **Stanje personala GLB** – Najveći problem u ovoj oblasti predstavlja popunjenost stručno-specijalističkim osobljem. Kao primjer navden je slučaj da kuhar obavlja poslove čišćenja i odražavanja municije. **Posebno je zabrinjavajući podatak da na brojanju municije i njenom razvrstavanju rade ljudi koji nisu za to posebno kvalificirani (npr. kuhari, vozači i sl.), te da ova lica nisu životno osigurana, niti za to primaju posebnu naknadu za rad s opasnim materijama**. Naime, naknade se odobravaju prema formacijskim mjestima, te ukoliko profesionalno vojno lice nije na određenom formacijskom mjestu, ne može dobiti naknadu bez obzira na to što obavlja poslove tog formacijskog mjesta. Ovo je pitanje na koje je vojni povjerenik i ranije skretao pažnju, te se očekuje da će Ministarstvo odbrane BiH i Zajednički štab u dogledno vrijeme pristupiti usklađivanju formacijskih mjesta sa stvarnim stanjem.
2. **Problem zastarjele infrastrukture objekata** - Kasarne i objekti su zastarjeli, a ulaganja su minimalna. Zahtjevi za tekuće opravke upućene Ministarstvu odbrane BiH sporo se realiziraju. Većina lokacija građena je za potrebe muškaraca, vojnih lica, pa je stoga neophodno njihovo preuređivanje kako bi se stvorili adekvatni uslovi za život i rad pripadnika Oružanih snaga BiH.
3. **Položaj pripadnika Oružanih snaga BiH** - U ovoj oblasti još uvijek postoji problem neriješenog statusa trudnica pripadnika Oružanih snaga BiH, npr., nije propisano uređeno do kada pripadnica Oružanih snaga BiH u drugom stanju treba da

nosi uniformu i do kada treba da ide na izvršavanje redovnih zadataka. Poražavajući je i podatak da je **tokom protekle četiri godine samo jedna pripadnica Oružanih snaga BiH iz GLB-a upućena na kurs i usavršavanje.**

4. **Stanje motornih vozila** - Vozila su stara i za njih je teško nabaviti rezervne dijelove. Iz tog razloga radi se kontrolirana zamjena, tako da se ispravni dijelovi sa starijih vozila prebacuju na druga, kako bi ona bila ispravna i minimalno operativna.
5. **Problemi u materijalno - finansijskom poslovanju** - Istaknuti su problemi koji se javljaju u sistemu javnih nabavki. Zbog obrade brojne dokumentacije česta su kašnjenja koja za sobom povlače obavezu plaćanja penala.

3.4. Najavljena posjeta Komandi logistike Oružanih snaga BiH

Vojni povejernik, zajedno sa saradnicima, boravio je dana 23.7.2015. u najavljenoj posjeti Komandi logistike Oružanih snaga BiH. Prilikom obilaska lokacije i razgovora s predstavnicima Komande navedeni su misija, težišne aktivnosti, ali i određene teškoće s kojima se ona susreće. Naglašeno je sljedeće:

- a) **Popunjenost:** Komanda logistike je **u deficitu s vojnicima** koji su ujedno i najpotrebniji za obavljanje redovnih aktivnosti. Od ukupnog broja lica koji su u sastavu ove KL 91% su muškarci, dok je 9% žena, što je, prema statističkim podacima zabilježenim prilikom ostalih posjeta vojnog povjerenika, nešto više nego u drugim jedinicama. Međutim, najveća zastupljenost je u kategoriji civilnih lica iz čega vidimo da pomenuti procenat od 9 % nije proporcionalno raspoređen po svim kategorijama.
- b) **Neperspektivne lokacije:** neperspektivne lokacije u sastavu Komande logistike predstavljaju problem zbog angažiranja ljudstva, uglavnom vojnika, na njihovom obezbjeđenju. Iz tog razloga, kao i zbog činjenice da odugovlačenjem postupka predaje navedene lokacije gube svoju funkciju, potrebno ih je što prije predati u nadležnost entitetskim vladama. Također je naglašena potreba rješavanja pitanja povrata neperspektivne pokretne vojne imovine vladama entiteta.
- c) **Javne nabavke:** Navedeni su i problemi u funkcioniranju sistema javnih nabavki. Naime, ovdje je riječ o posebnoj vrsti javnih nabavki i razumljivo je da su i procedure kompliciranije. Međutim, ono što je pomenuto prilikom ove posjete, a s čim je vojni povjerenik saglasan, jeste da je potrebno izvršiti izvjesnu decentralizaciju sistema javnih nabavki kako bi se olakšalo izvršavanje svakodnevnih poslova i zadataka komandi i jedinica OSBiH. Tako su, naprimjer, pripadnici Komande logistike istakli da proteklih sedam dana imaju problem zamjene jedne gume na motornom vozilu, što je rezultat pomenute kompliciranosti procedure javnih nabavki.
- d) **Stanje motornih vozila:** I tokom ranijih posjeta vojnog povjerenika konstatirano je, a što je i na ovoj lokaciji potvrđeno, da su vozila stara, a postoje situacije kada profesionalna vojna lica dobivaju naređenja za maksimalno korištenje ionako starih motornih vozila.
- e) **Viškovi naoružanja i MiMES-a:** Istaknuto je da je do sada uništeno preko 16 hiljada tona MiMES-a. Međutim, 14.500 tona istih sredstava još uvijek nije uništeno. Problem predstavlja i preko 2 000 tona sekundarne sirovine nasatale u postupku uništavanja MiMES-a.

Vojni povjerenik je prilikom posjete održao i odvojene sastanke s pripadnicama OSBiH, kao i predstavnicima kategorije podoficira na ovoj lokaciji.

U razgovoru s predstavnicima kategorije podoficira, vojni povjerenik je istakao, a prisutni potvrdili, problem koji se odnosi na **način obračuna dodatka na plaću**. Naime, dodatak na plaću obračunava se prema formacijskom mjestu pa shodno tome samo ta lica imaju pravo na dodatak za rad s opasnim materijama, dok ostala lica, iako obavljaju stražarsku službu i rade na prebrojavanju municije duži period, takav dodatak nemaju, čime se narušava osnovni princip zakona o plaćama - ista plaća za isti posao.

Također, vojni povjerenik ukazao je na **niske koeficijente za obračun plaća** u kategoriji podoficira, te na nesrazmjer između koeficijenta za najveći čin u kategoriji podoficira i najniži čin u kategoriji oficira, pri čemu i jedni i drugi, u mnogo slučajeva, obavljaju iste ili slične poslove.

Na kraju je vojni povjerenik iskoristio priliku posebno pohvaliti aktivnosti Komande logistike i njenu pomoć civilnom stanovništvu prilikom odbrane od poplava koje su zadesile Doboj tokom prethodne godine. Pripadnici Oružanih snaga BiH na ovoj lokaciji pokazali su visok stepen obučenosti, spremnosti i odgovornosti s velikim brojem primjera ogromne posvećenosti izvršavanju zadataka i misije. Također, prostorije kasarne „Vojvoda Radomir Putnik“ u Dobouju, budući da nisu bile poplavljene, poslužile su kao smještaj za ronilačke timove, policiju i timove Crvenog krsta/križa BiH, kao i civilno stanovništvo.

3.5. Posjeta kasarni „Kozara“, radiorelejnomo čvorištu i 1. četi Bataljona zračnog osmatranja i javljanja, Banja Luka

Dana 21.10.2015. vojni povjerenik i njegovi saradnici boravili su u posjeti kasarni „Kozara“, radiorelejnomo čvorištu i 1. četi Bataljona zračnog osmatranja i javljanja, Banja Luka. S vojnim povjerenikom i saradnicima u posjeti su bili i gosp. Ranko Ninković, samostalni izvršilac za pitanja odbrane i civilne komande nad Oružanim snagama BiH u Predsjedništvu BiH, te dva člana Ureda sekretara Zajedničke komisije za ljudska prava.

Vojni povjerenik se prilikom dolaska na lokaciju susreo s komandantom Operativne komande Oružanih snaga BiH, zatim komandantom Brigade zračnih snaga i protuzračne odbrane, te komandantom Bataljona zračnog osmatranja i javljanja. Vojni povjerenik je, zajedno s imenovanima, posjetio radiorelejno čvorište na lokaciji Kozara, a nakon toga i 1. četu Bataljona zračnog osmatranja i javljanja (u daljnjem tekstu: bVOJ). U nastavku dajemo izvještaje profesionalnih vojnih lica na ovim lokacijama, ali i zapažanja vojnog povjerenika:

1. **Radiorelejno čvorište:** Profesionalna vojna lica koja su u momentu posjete obavljala stražu na radiorelejnomo čvorištu na lokaciji Kozara navela su, između ostalog, da **krov objekta u kojem su smještene prokišnjava**, te da imaju **problem sa snabdijevanjem pitkom vodom**. I na ovom radiorelejnomo čvorištu, kao što je ranije u tekstu navedeno, problem predstavlja **nedostatak namirnica**. Konkretno, navode da je hrana pretežno suha, povrće i voće ne dobivaju već duže vrijeme, **kao ni mlijeko i brašno, te su prinuđeni neophodne namirnice kupovati vlastitim sredstvima. Ogrijevna drva nedostaju**, iako je grijna sezona počela. Profesionalna vojna lica na ovoj lokaciji ostvaruju pravo na dodatak za službu na izdvojenim visinskim objektima, u skladu s Odlukom Vijeća ministara BiH o posebnim dodacima na plaću za profesionalna vojna lica u Ministarstvu odbrane BiH i Oružanim snagama BiH,

broj 213/08. Međutim, izrazili su nezadovoljstvo zbog toga što nemaju pravo na naknadu za odvojeni život, a 14 dana su odvojeni od porodice.

2. **1. četa Bataljona zračnog osmatranja i javljanja:** Nakon obilaska radiorelejnog čvorišta na lokaciji Kozara, vojni povjerenik sa saradnicima posjetio je 1. četu bVOJ na radarskom položaju Kozara. Tom prilikom je komandant bVOJ održao informativni brifing, te je, uz predstavljanje misije i organizaciono-formacijske strukture, naveo i određene teškoće s kojima se susreću u radu. Vojni povjerenik i saradnici obišli su objekte na ovoj lokaciji, te pri tome vizuelno uočili brojne probleme o kojima je komandant prethodno govorio. **Navedeno je da objekti prokišnjavaju, električne instalacije su dotrajale, nužna je građevinska sanacija objekata.** Također, postoji problem snabdijevanja pitkom vodom i na ovoj lokaciji. **Veliki broj namirnica nedostaje već duže vrijeme,** pri čemu kao najznačajnije izdvajamo brašno i mlijeko, **te ih profesionalna vojna lica kupuju vlastitim sredstvima. Energenti za grijanje nedostaju i na ovoj lokaciji.**

Prilikom posjete vojni povjerenik razgovarao je i s profesionalnim vojnim licima na ovoj lokaciji, sa i bez prisustva nadređenih. Prisutni su potvrdili navedene teškoće i iskazali nezadovoljstvo. Posebno su naveli da nemaju naknadu za odvojeni život, kao i to da svi nemaju dodatak za rad na dužnosti na kojoj je lice izloženo djelovanjima štetnim po zdravlje. Međutim, istakli su da i pored svega navedenog funkcioniraju u potpunosti.

3.6. Nenajavljena posjeta lokacijama za smještaj i sortiranje municije „Blažuj“ i „Krupa“

Vojni povjerenik boravio je dana 2.10.2015. u nenajavljenoj posjeti lokacijama za smještaj i sortiranje municije „Blažuj“ i „Krupa“. Cilj posjete bio je obilazak inspektorskih timova koji rade na utvrđivanju kvantitativno-kvalitativnog stanja municije i minsko-eksplozivnih sredstava.

Vojni povjerenik je, pored razgovora s predstavnicima inspektorskih timova, obavio razgovore i s komandantima lokacija, te predstavnicima vojnika za manipulativne radove. Tom prilikom predstavnici navedenih kategorija upoznali su vojnog povjerenika s teškoćama s kojima se susreću u svakodnevnom obavljanju svojih radnih aktivnosti. Teškoće s kojima se susreću inspektorski timovi mogu se klasificirati u sljedeće grupe:

- a) **Neuslovnost skladišta u kojima su smješteni municija i minsko-eksplozivna sredstva (u daljnjem tekstu: MiMES). Nedostaju polimetri** za mjerenje temperature i vlažnosti zraka, veliki broj skladišta prokišnja (lokacija “Blažuj”).
- b) **Starost MiMES-a. Postoji opasnost od njegovog samozapaljenja.**
- c) **Problem dislociranja neispravnog MiMES-a.** Neispravna municija zbog dugotrajnog procesa dislociranja uskladištena je zajedno sa ispravnom. Problem predstavlja i nedostatak paleta za skladištenje i transport municije (lokacija “Krupa”).
- d) **Neadekvatna oprema i nedostatak namirnica.** Uniforma lica koja obavljaju inspeksijski nadzor ne smije biti sintetička, što se posebno odnosi na rukavice, koje radi uzemljenja moraju imati aluminijsku nit. **Takva vrsta rukavica im se ne nabavlja,** te su ih prinuđeni kupovati vlastitim sredstvima. Nedostaje mlijeko koje je neophodno za dekontaminaciju organizma.
- e) **Dodatno usavršavanje certificiranih lica.** Lica koja rade na poslovima inspeksijskog nadzora MiMES-a, bez obzira na struku, nakon završene trosedmične

obuke smatraju se kvalificiranim za obavljanje ovih poslova. S obzirom na opasnost poslova koje obavljaju, **ovakva obuka je nedovoljna.**

- f) **Dodatak za rad na dužnosti na kojoj je lice izloženo djelovanjima štetnim po zdravlje.** Dodatak za rad na dužnosti na kojoj je lice izloženo djelovanjima štetnim po zdravlje, zavisno od formacijskog mjesta, jedni imaju, u iznosu od 10% od osnovice za obračun plaće, **dok drugi to pravo nemaju.**

Vojni povjerenik je tokom ove posjete obavio i razgovore s predstavnicima vojnika za manipulativne radove angažiranim na navedenim lokacijama. Oni su upoznali vojnog povjerenika sa sljedećim teškoćama:

- a) **Problem dotrajale uniforme i ishrane.** Uniforma stara, obroci suhi, nedostaje mlijeko.
- b) **Usavršavanje i napredovanje u službi.** Predstavnici ove kategorije istakli su da imaju želju za usavršavanjem, ali često ne bivaju primljeni na obuku (kurs), iako su za nju predloženi. Zbog navedenog, kako navode, gube motivaciju.
- c) **Stražarska služba.** Vojnici angažirani na lokaciji "Krupa" naglasili su preopterećenost prilikom obavljanja stražarske službe.

Uzimajući u obzir stanje zatečeno prilikom posjete lokacijama za smještaj i sortiranje municije „Blažuj“ i „Krupa“, kao i informacije dobivene u razgovoru s profesionalnim vojnim licima na ovim lokacijama, **vojni povjerenik izražava svoju zabrinutost zbog nezadovoljavajućih uslova života i rada.** Neuslovni objekti, stara municija i minsko-eksplozivna sredstva, te neadekvatna oprema koju koriste pripadnici Oružanih snaga u svakodnevnom kontaktu sa njima, **neposredno ugrožavaju njihov život i zdravlje.**

Osim toga, svi navedeni problemi reflektiraju se i na šire okruženje, koje je time direktno dovedeno u opasnost. Posmatrano primarno iz ugla zaštite ljudskih prava lica na službi u Oružanim snagama BiH, vojni povjerenik smatra da je hitno potrebno preduzeti konkretne mjere kako bi se sigurnost ovih lica podigla na najviši nivo, te tako zaštitila njihova osnovna ljudska prava zagwarantirana Ustavom BiH i međunarodnim sporazumima- pravo na život i pravo na sigurnost.

3.7. Najavljena posjeta Brigadi zračnih snaga i protuzračne odbrane Oružanih snaga BiH

Najavljena posjeta Brigadi zračnih snaga i protuzračne odbrane Oružanih snaga BiH (u daljnjem tekstu: Brigada) realizirana je 15.12.2015.

U realizaciji ove posjete učestvovali su gosp. Ranko Ninković, samostalni izvršilac za pitanja odbrane i civilne komande nad OSBiH u Predsjedništvu BiH i brigadir Ivo Kutev, vojni ataše Republike Bugarske u BiH.

Vojni povjerenik se prilikom dolaska na lokaciju kasarne "Kozara" susreo s general-majorom Draganom Vukovićem, komandantom Operativne komande OSBiH, general-majorom Huseinom Tursunovićem, komandantom Komande za podršku OSBiH, brigadnim generalom Gojkom Kneževićem, zamjenikom komandanta Komande za podršku OSBiH, kao i brigadnim generalom Radovanom Ilićem, komandantom 6. pješadijske brigade OSBiH.

Na osnovu informativnog brifinga komandanta Brigade, vojni povjerenik zaključuje da se teškoće s kojima se susreće ova brigada mogu klasificirati u sljedeće grupe:

- a) **nizak nivo realizacije plana javnih nabavki za 2015. godinu po programskoj aktivnosti "Zračne snage"**. Poražavajući je podatak da je, od predviđenih skoro 4 miliona KM, realizirano oko 135 hiljada KM (od toga je 110 hiljada iz 2014.),
- b) **nedovoljna podrška letачke obuke**. Nedostatak rezervnih dijelova, ulja, maziva,
- c) **nedovoljna podrška mlaznim gorivom GM-1 za potrebe letачke obuke i stvarnih operacija,**
- d) **zastarjelost tehnike,**
- e) **povećan broj zahtjeva za angažiranjem helikoptera od civilnih organizacija i institucija,**
- f) **nedostatak kombiniranih ugovora za održavanje i snabdijevanje,**
- g) **angažiranje pripadnika Brigade na obezbjeđenju velikog broja lokacija,**
- h) **nedovoljna podrška obuke informatičkom opremom kao i uređajima radiokomunikacije.**

Posebno je naglašeno je da će Brigada u skorijoj budućnosti biti suočena s određenim izazovima, a **to se prvenstveno odnosi na odliv zrakoplovnog kadra, stalno smanjenje budžetskih sredstava za zrakoplovstvo, neispravnost tehnike zračnog osmatranja i javljanja (VOJ) i protuzračne odbrane (PVO), istek vremenskog roka rada za pojedine sklopove na zrakooplovima, neriješen sistem održavanja zrakoplova i dijelova kod vanjskih izvođača.**

Vojni povjerenik je tokom ove posjete odvojeno razgovarao s kategorijom podoficira (preko 30). Glavni podoficir Brigade istakao je **problem ishrane i grijanja**, naglasivši da su podoficiri kao i vojnici na radarskim položajima primorani **da sami nabavljaju drva**. Ukazao je i na **sistemske probleme položaja žena u OSBiH**. Naime, zbog nepostojanja podzakonskih propisa kojima bi bio uređen položaj žena trudnica i majki u OSBiH, glavni podoficir istakao je činjenicu **da je "na svoju ruku" rasporedio trudnu ženu vojnkinju na druge poslove i zadatke kako ne bi ugrozila svoj život i zdravlje, kao i život i zdravlje ploda.**

Podoficiri su tokom ovog razgovora ukazali na stanje stražarskih objekata na lokaciji aerodroma Mahovljani. **Straža boravi u potpuno neuslovnim kontejnerima. Kako navode, kontejneri prokišnjavaju i nemaju podove, a nedostaju i sanitarne prostorije. Hranu nabavljaju vlastitim sredstvima.**

Ukazali su i na **teškoće u vezi s napredovanjem u službi**. Naprimjer, podoficir koji je 13 godina na obuci za radarskog tehničara da bi napredovao, zbog anomalija sistema, mora otići u pješadiju. Također su ukazali na **nizak koeficijent za obračun plaća podoficira**, opterećenost podoficira zbog malog broja vojnika u Brigadi, kao i na problem nepostojanja kantina.

3.8. Najavljena posjeta skladištu za smještaj municije i minsko-eksplozivnih sredstava "Krčmarice" Oružanih snaga BiH

Cilj posjete vojnog povjerenika ovoj lokaciji je analiza trenutnog stanja uslova života i rada, kao i procjena stanja ljudskih prava, a u odnosu na posjetu vojnog povjerenika od 19.9.2014.

Tokom informativnog brifinga komandanta lokacije prezentiran je pregled realiziranih aktivnosti od septembra 2014. do decembra 2015. godine. U objektu gdje boravi straža izvršena je popravka krova u dijelu koji je prokišnjavao (zamjena rogova), okrečene su prostorije za dnevni boravak i smještaj, zamijenjena je neispravna elektroinstalacija, kao i vodoinstalacija, zamijenjen je dio starog inventara, grijanje dobro funkcioniše (ogrjev obezbijeđen s lokacije), obezbijeđen je topli obrok za cjelodnevnu ishranu straže, obezbijeđena je prostorija za smještaj žena kao i odgovarajuće sanitarne prostorije.

U zoni skladištenja municije, tzv. X-zoni, izvršena je popravka magacina sedam objekata (za šta je utrošeno skoro 20 hiljada KM), popravka krovova na četiri objekta, inženjersko uređenje protupožarnog pojasa i saobraćajnica, a urađena je i dodatna zaštita magacina (ugrađene rešetke i ojačana ulazna vrata).

Također, sanirano je oko 4000 metara ograde, dok je postavljeno oko 1000 metara nove žice i stubova. Izvršeno je obilježavanje žice oznakama vojno-kontroliranog objekta. Postavljena je i **nova žična veza za stražarsko obezbjeđenje**, te kompletirana protupožarna oprema objekta. Izvršena je primopredaja dužnosti i MTS-a jednog od rukovalaca, planirana je i druga predaja kao i inspekcija za preostali dio MiMES-a, **a pohvalno je uređenje procedura i obezbjeđenje prostorija za čuvanje ključeva od magacina.**

Od problema i teškoća s kojima se susreću u radu predstavnici su naglasili:

1. nedostatak paleta za pakovanje pregledane municije,
2. uklanjanje NUS-a u dijelu ograde,
3. zanaavljanje katanaca na objektima (boljeg kvaliteta),
4. obezbjeđenje sredstava za održavanje lokacije i objekata (trimeri, kosilice i drugo),
5. potrebno zanoviti gromobranske instalacije na devet objekata, obezbijediti reflektore i razmotriti mogućnost ugradnje videonadzora.

Nakon obilaska lokacije i razgovora s prisutnim pripadnicima Oružanih snaga BiH, vojni povjerenik konstatira da su učinjeni značajni pomaci u pogledu uređenja prostorija za boravak i rad pripadnika Oružanih snaga BiH na lokalitetu "Krčmarice", u odnosu na posjetu iz 2014. godine. Vojni povjerenik cijeni da je Ministarstvo odbrane BiH u ovom segmentu dalo značajan doprinos kako bi se uočeni nedostaci otklonili, te kako bi se sigurnost lica na lokaciji, kao i sigurnost prostora oko lokacije, podigli na veći nivo.

4. PROCJENA STANJA LJUDSKIH PRAVA I PREPORUKE PARLAMENTARNOG VOJNOG POVJERENIKA BIH ZA OTKLANJANJE UOČENIH NEDOSTATAKA

Procjena stanja ljudskih prava i osnovnih sloboda pripadnika Oružanih snaga BiH izvršena je na osnovu posjeta kasarnama i jedinicama (14 posjeta), sastanaka i razgovora s vojnicima, podoficirima i oficirima, pritužbi profesionalnih vojnih lica i kadeta, te istražnih radnji. Na osnovu navedenog, osim pojedinačnih pojava, može se konstatirati **da je općenito stanje ljudskih prava na zadovoljavajućem nivou, te da se prava zagwarantirana Ustavom BiH i Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i osnovnim slobodama poštuju.**

Uočeni propusti su individualni i nisu odraz sistemskog djelovanja Ministarstva odbrane BiH prema pojedincima Oružanih snaga BiH kojima su prava povrijeđena.

S ciljem realizacije preporuka iz Izvještaja o radu vojnog povjerenika za 2014. godinu, vojni povjerenik je, u saradnji sa Zajedničkom komisijom za odbranu i sigurnost BiH, organizirao radionicu o temi: „Izvještaj o radu parlamentarnog vojnog povjerenika BiH za 2014. godinu – Preporuke i njihova realizacija“.

Također, vojni povjerenik je aktom broj: 01,02-50-19-338-1/15, od 4.12.2015., zatražio od Ministarstva odbrane BiH informaciju o izvršenju taksativno pobrojanih preporuka koje su sadržane u Izvještaju iz 2014. godine. Očitovanje Ministarstva odbrane BiH po oblastima je u toku.

Na osnovu činjenica iznesenih u ovom izvještaju, a koje su rezultat sveobuhvatnih analiza kroz rad na predmetima, u nastavku donosimo zapažanja i preporuke vojnog povjerenika koje treba da budu osnov Ministarstvu odbrane BiH i Oružanim snagama BiH za otklanjanje nedostataka i problema koji su se izdvojili tokom 2015. godine.

Dakle, osim preporuka koje su date u poglavljima 2. i 3. ovog izvještaja², u kojima su obrađene predmetne oblasti, vojni povjerenik u ovom poglavlju iznosi svoja opća zapažanja o stanju ljudskih prava i osnovnih sloboda u Oružanim snagama BiH, te svoje preporuke za postupanje Ministarstva odbrane BiH i Oružanih snaga BiH.

Među, najznačajnijim teškoćama u radu profesionalnih vojnih lica mogu se izdvojiti sljedeća:

- 1. i tokom 2015. godine evidentirana su kršenja Pravilnika o profesionalnom razvoju i upravljanju karijerom profesionalnih vojnih lica u Ministarstvu odbrane BiH i Oružanim snagama BiH**, jer je i dalje prisutna pojava postavljenja lica koja, shodno ovom pravilniku, nisu rangirana kao najbolja. Naime, zabrinjava činjenica da se navedeni pravilnik primjenjuje selektivno, te da se od njega odstupa prema subjektivnim procjenama pojedinaca, uz opravdanje da se pojedine norme trebaju mijenjati jer ne odgovaraju činjeničnom stanju u Oružanim snagama BiH. Vojni povjerenik poziva Ministarstvo odbrane BiH i Zajednički štab Oružanih snaga BiH na dosljednu primjenu Pravilnika o profesionalnom razvoju i upravljanju karijerom profesionalnih vojnih lica;

² Pravno djelovanje vojnog povjerenika izražava se i kroz: **odluke** koje se pozivaju na ranije izdate preporuke, **zaključke, pravnu pomoć, stavove, konstatacije**. Također, akti koje vojni povjerenik donosi pod nazivom **obavještenja** o uočenim propustima i **obavještenja** o postupanju u predmetu oslanjaju se na već donesene preporuke.

Vojni povjerenik o određenim pojavama i kršenjima Zakona izdaje i **stavove** u kojima se daje mogućnost počiniocu neke povrede zakonskog ili podzakonskog akta da u određenom roku ukloni ovu povredu i njene posljedice.

2. **proces izmijene Odluke Vijeća ministara BiH o posebnim dodacima na plaću za profesionalna vojna lica u Ministarstvu odbrane BiH i Oružanim snagama BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 213/08)**, kao akt kojim bi se riješili brojni problemi koji su već godinama evidentni, predugo traje. Zabrinjavajući je podatak da Ministarstvo odbrane BiH nije uvažilo većinu primjedbi komandi i jedinica Oružanih snaga BiH koje su date na Nacrt ovog akta. Vojni povjerenik očekuje da Ministarstvo odbrane BiH u skorije vrijeme okonča proceduru izrade Prijedloga izmjena i dopuna navedene odluke Vijeća ministara BiH i uputi je Vijeću ministara BiH na usvajanje;
3. **prostori za boravak i rad pripadnika Oružanih snaga BiH, posebno objekti za stražu, neuslovni su**, a na pojedinim mjestima je, kao što je slučaj s lokacijom Mahovljani, ispod svakog prihvatljivog nivoa pri čemu straža boravi u potpuno neuslovnim kontejnerima koji prokišnjavaju i nemaju podove, a evidentan je i nedostatak sanitarnih prostorija; na pojedinim lokacijama izražen je problem snabdijevanja pitkom vodom, a ako se ima u vidu činjenica da na tim lokacijama straža boravi po 15 dana, da se radi o lokacijama poput radiorelejnih čvorišta kojima je teško pristupiti, jasno je da se pripadnici Oružanih snaga BiH koji rade na takvim lokacijama susreću s brojnim teškoćama kako bi izvršili svoju obavezu i radne zadatke. Vojni povjerenik traži od Ministarstva odbrane BiH da preduzme aktivnosti u pravcu osiguranja minimalnih uslova za boravak i rad profesionalnih vojnih lica na svim lokacijama;
4. **posebno zabrinjava činjenica da nisu riješeni problemi u vezi sa snabdijevanjem hranom**, naročito na lokacijama koje su udaljene od gradskih centara, pri čemu je hrana pretežno suha, povrće, voće i mlijeko ne dobijaju duže vremenske periode, a i isporuka brašna nije redovna, te su pripadnici Oružanih snaga BiH prinuđeni neophodne namirnice kupovati vlastitim sredstvima. Ovo je posebno zabrinjavajuće jer su ovi propusti rezultat nedovoljne koordinacije i neadekvatnog planiranja Ministarstva odbrane BiH i nadležnih komandi Oružanih snaga BiH prilikom nabavke i distribucije potrebnih namirnica za ishranu pripadnika Oružanih snaga BiH. Vojni povjerenik očekuje od Ministarstva odbrane BiH da tokom 2016. godine na adekvatan način riješi pitanje blagovremenog snabdijevanja hranom svih komandi i jedinica Oružanih snaga BiH.
5. **zabrinjavajući je i podatak da, u okviru projekta pregleda i razvrstavanja municije, na njenom brojanju i razvrstavanju rade ljudi koji nisu za to posebno kvalificirani** (npr. kuhari, vozači i sl.), te da ova lica nisu životno osigurana, niti za to primaju posebnu naknadu za rad s opasnim materijama. Naime, naknade se odobravaju prema formacijskim mjestima, te ukoliko profesionalno vojno lice nije na određenom formacijskom mjestu, ne može dobiti naknadu bez obzira na to što obavlja poslove drugog formacijskog mjesta;
6. **Ministarstvo odbrane BiH nije na jasan i pravedan način prema pripadnicima Oružanih snaga BiH definiralo pojmove "mjesto službe" i "mjesto rada"**, zbog čega su pojedini pripadnici Oružanih snaga BiH uskraćeni za određena primanja koja nemaju karakter plaće, a koja im po zakonu pripadaju. Tako je, npr., pripadnicima Deminerskog bataljona određeno samo mjesto službe Sarajevo, ali im pri tome u naredbama nije navedeno mjesto rada Bileća, gdje pripadnici ovog bataljona duže vrijeme rade na poslovima deminiranja,
7. **evidentan je i odliv zrakoplovnog kadra, stalno smanjenje budžetskih sredstava za zrakoplovstvo**, neispravnost tehnike zračnog osmatranja i javljanja (VOJ) i protuzračne odbrane (PVO), istek vremenskog roka rada za pojedine sklopove na zrakoplovima, neriješen sistem održavanja zrakoplova i dijelova kod vanjskih izvođača, što utiče na bezbjednost letenja pripadnika Oružanih snaga BiH,

8. **nepoštivanje pravila vođenja disciplinskog postupka**, koja su propisana Pravilnikom o vojnoj disciplini i disciplinskom postupku broj: 13-02-3-1627/10, od 1.4.2010., evidentirano je i tokom 2015. godine zbog čega posljedice trpe lica protiv kojih je pokrenut disciplinski postupak,
9. **opterećenost ljudstva na obezbjeđivanju lokacija je posebno izraženo**, a što za sobom povlači i pitanje novčanih primanja za vrijeme obavljanja stražarske službe, broj radnih sati na straži i dnevnice. Sporne su i različite naknade za smještaj vojnika, podoficira i oficira čime se dovode u neravnopravan položaj, jer svi imaju istu potrebu za iznajmljivanjem prostora za smještaj i za sve je ista tržišna cijena iznajmljivanja,
10. **niski koeficijenti za obračun plaća u kategoriji podoficira** problem je koji se stalno ističe tokom obilaska jedinica, pri čemu je izražen nesrazmjer između koeficijenta za najviši čin u kategoriji podoficira i najniži čin u kategoriji oficira.

Na osnovu utvrđenog stanja tokom provođenja postupaka, na osnovu posjeta kasarnama i jedinicama, te na osnovu drugih saznanja i činjenica, vojni povjerenik, osim preporuka u poglavljima 2. i 3. ovog izvještaja, posebno izdvaja sljedeće preporuke koje su upućene Ministarstvu odbrane BiH i Zajedničkom štabu Oružanih snaga BiH, i to:

1. Ministarstvo odbrane BiH i Zajednički štab Oružanih snaga BiH obavezni su osigurati da se izbor kandidata za učešće u misijama podrške miru vrši u skladu s propisanim normama i objektivnim kriterijima.
2. Grubo kršenje propisanih kriterija s ciljem diskreditiranja pojedinaca ne može se i ne smije opravdavati interesom kolektiva, jer je u direktnom interesu kolektiva poštivanje principa jednakih mogućnosti shodno Zakonu o službi u Oružanim snagama BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 88/05, 53/07, 59/09, 74/10 i 42/02).
3. Ministarstvo odbrane BiH i Zajednički štab Oružanih snaga BiH dužni su izvršiti analizu podzakonskih akata kojima se uređuje postupak odabira kandidata za učešće u mirovnim misijama, provesti njihovo usklađivanje, te na osnovu ovog slučaja izraditi jasne smjernice o nadležnostima i postupanju osoba koje provode odabir kandidata.
4. Ministarstvo odbrane BiH i Zajednički štab Oružanih snaga BiH pitanja propusta i odgovornosti pripadnika Oružanih snaga BiH obavezni su utvrđivati provođenjem disciplinskog postupka, koji je mehanizam utvrđivanja odgovornosti na objektivno utvrđenim činjenicama.
5. Ministarstvo odbrane BiH i Zajednički štab Oružanih snaga BiH obavezni su da disciplinske postupke protiv profesionalnih vojnih lica provode u skladu s pozitivnim pravnim propisima, i uz dosljednu primjenu Pravilnika o vojnoj disciplini i disciplinskom postupku.
6. Ministarstvo odbrane BiH i Zajednički štab Oružanih snaga BiH obavezni su da osiguraju da sva profesionalna vojna lica izvršavaju svoje dužnosti, posebno da se pridržavaju važećih propisa u Oružanim snagama BiH, profesionalno obavljaju dužnost i pridržavaju se i poštuju sve norme ponašanja u službi i van službe, kako je propisano članom 15. Zakona o službi u Oružanim snagama BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 88/05, 53/07, 59/09, 74/10 i 42/02), te na taj način zaštititi ugled Oružanih snaga BiH.
7. Ministarstvo odbrane BiH i Zajednički štab Oružanih snaga BiH obavezni su preduzeti sve neophodne mjere kako bi se osiguralo da sva profesionalna vojna lica koja se ne pridržavaju važećih propisa, između ostalog i SOP-a koji je relevantan propis za ovaj predmet, budu sankcionirana prema važećem Zakonu o službi u Oružanim snagama BiH i Pravilniku o vojnoj disciplini i disciplinskom postupku.

5. SARADNJA PARLAMENTARNOG VOJNOG POVJERENIKA BIH S DRUGIM INSTITUCIJAMA I ORGANIZACIJAMA

Na osnovu ovlaštenja koja proističu iz Zakona o parlamentarnom vojnom povjereniku BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 51/09), Pravilnika o saradnji parlamentarnog vojnog povjerenika BiH s Ministarstvom odbrane BiH, Generalnim inspektoratom pri Ministarstvu odbrane BiH i Oružanim snagama BiH, broj: 01,02-34-6-1428/09, od 5.1.2010., te Smjernica o osnovama saradnje parlamentarnog vojnog povjerenika BiH sa Institucijom ombudsmena za ljudska prava BiH broj: 01,02-34-6-1429/09, od 24.12.2009., vojni povjerenik je u izvještajnom periodu sarađivao sa:

- a) Ministarstvom odbrane BiH,
- b) Generalnim inspektoratom pri Ministarstvu odbrane BiH,
- c) Zajedničkim štabom Oružanih snaga BiH,
- d) Institucijom ombudsmena za ljudska prava BiH.

Posebno je značajna saradnja vojnog povjerenika sa Zajedničkom komisijom za odbranu i sigurnost BiH. Ova saradnja ogleda se kroz učešće vojnog povjerenika na radionicama i konferencijama u organizaciji Zajedničke komisije za odbranu i sigurnost BiH, učešće članova Zajedničke komisije za odbranu i sigurnost BiH na radionicama koje organizira vojni povjerenik, zajednička učešća vojnog povjerenika i članova ove komisije na seminarima i konferencijama koje organiziraju domaće i međunarodne organizacije i institucije, kao i zajedničke posjete domaćim i stranim institucijama.

Vojni povjerenik je tokom 2015. godine ostvario i saradnju sa Zajedničkom komisijom za ljudska prava Parlamentarne skupštine BiH. Učešće vojnog povjerenika na konferenciji koju je organizirala Zajednička komisija za ljudska prava o temi: „Ostvarivanje i zaštita ljudskih prava i sloboda kroz zakonodavni okvir, trenutno stanje i planovi institucija BiH u oblasti ljudskih prava“, jedan je vid ove saradnje. Također, vojni povjerenik je Zajedničkoj komisiji za ljudska prava dostavio na znanje Izvještaj o radu parlamentarnog vojnog povjerenika BiH za 2014. godinu, koji su članovi Komisije pozitivno ocijenili.

Također, vojni povjerenik sarađivao je i s međunarodnim organizacijama, i to:

- a) Centrom za demokratsku kontrolu oružanih snaga Ženeva – DCAF,
- b) Misijom OSCE-a u BiH.

Podrška Centra za demokratsku kontrolu oružanih snaga Ženeva – DCAF-a Uredu parlamentarnog vojnog povjerenika bila je izuzetno značajna tokom 2015. godine. Naime, zahvaljujući sklopljenom Memorandumu između DCAF-a i Parlamentarne skupštine BiH u pogledu pružanja podrške u radu Ureda parlamentarnog vojnog povjerenika Bosne i Hercegovine, angažirana su dva pravnik koji daju puni doprinos u radu Ureda i provođenju ovlaštenja vojnog povjerenika. Zahvaljujući ovoj pomoći, Ured vojnog povjerenika ima visoki procenat realizacije zadatah planova za 2015. godinu.

Tokom 2015. Misija OSCE-a u BiH podržavala je aktivnosti vojnog povjerenika prilikom njegovih posjeta jedinicama i komandama Oružanih snaga BiH. Također, vojni povjerenik ističe značajnu finansijsku pomoć DCAF-a i Misije OSCE-a u BiH u pripremi i realizaciji radionice o temi „Izvještaj o radu parlamentarnog vojnog povjerenika BiH za 2014. godinu – Preporuke i njihova realizacija“, održane u Tesliću, 11. i 12.6.2015.

Podršku u radu vojnog povjerenika pružili su i Zajednički kolegij oba doma Parlamentarne skupštine BiH i Sekretarijat Parlamentarne skupštine BiH.

6. OSTALE AKTIVNOSTI UREDA PARLAMENTARNOG VOJNOG POVJERENIKA BIH U 2015. GODINI

6.1. Radionica o temi: „Izveštaj o radu parlamentarnog vojnog povjerenika BiH za 2014. godinu – Preporuke i njihova realizacija“

Vojni povjerenik je, u saradnji sa članovima Zajedničke komisije za odbranu i sigurnost BiH, te uz podršku Misije OSCE-a u BiH i Ženevskog centara za demokratsku kontrolu oružanih snaga (DCAF), organizirao radionicu o temi „Izveštaj o radu parlamentarnog vojnog povjerenika BiH za 2014. godinu – Preporuke i njihova realizacija“, koja je održana 11. i 12.6.2015. u Tesliću.

Na radionici su, osim članova Zajedničke komisije za odbranu i sigurnost BiH i predstavnika navedenih međunarodnih organizacija, učestvovali i predstavnik Predsjedništava BiH, Ministarstva odbrane BiH, Oružanih snaga BiH, Institucije ombudsmena za ljudska prava BiH, Ministarstva vanjskih poslova BiH, Centra za sigurnosne studije BiH, GK EUFOR-a, Štaba NATO-a Sarajevo, te predstavnici medija.

U okviru radionice organizirano je pet panela na kojima su razmatrane sljedeće teme:

1. Položaj i status žena u Oružanim snagama BiH,
2. Status i položaj podoficira u Oružanim snagama BiH,
3. Uslovi života i rada u kasarnama u Oružanim snagama BiH,
4. Unapređenje i postavljenje profesionalnih vojnih lica u Oružanim snagama BiH (interni konkurs) i
5. Pripremljenost Ministarstva odbrane BiH i Oružanih snaga BiH na repatrijaciju profesionalnih vojnih lica angažiranih u misijama mira.

Radionicu su svi učesnici ocijenili poučnom i korisnom, s odličnim odabirom tema i govornika, te izvanrednom prilikom za razmjenu mišljenja i prijedloga za prevazilaženje teškoća s kojima se susreću pripadnici Oružanih snaga BiH u pogledu zaštite njihovih ljudskih prava. Treba istaći da su u radionici učestvovali zamjenici ministrice Emir Suljagić i Boris Jerinić, a poseban doprinos konstruktivnim diskusijama i prijedlozima dali su članovi Zajedničke komisije za odbranu i sigurnost BiH: Sifet Podžić, Hazim Rančić, Mario Karamatić, te Šemsudin Mehmedović.

6.2. Ostale aktivnosti koje je Ured vojnog povjerenika realizirao tokom 2015. godine

Osim rada po pritužbama, što je primarni zadatak vojnog povjerenika u obavljanju parlamentarne kontrole rada u oblasti zaštite ljudskih prava i sloboda vezanih za profesionalna vojna lica i kadete u Oružanim snagama BiH, tokom 2015. godine realiziran je i čitav niz drugih aktivnosti koje su rad Ureda učinile efikasnijim i prepoznatljivijim.

S ciljem dobivanja jasnije slike o djelovanju i položaju Ureda, u nastavku dajemo podatke o ostalim aktivnostima koje je Ured provodio tokom 2015. godine. Ovaj pregled sadrži kvartalne podatke o sastancima vojnog povjerenika, posjetama kasarnama i jedinicama Oružanih snaga BiH, učešću na konferencijama, te ostalim aktivnostima koje su preduzimate s ciljem potpunog i nesmetanog funkcioniranja Ureda, s jedne strane, te izvršavanja zakonskih ovlaštenja, s druge strane.

6.2.1. Realizirane aktivnosti u januaru, februaru i martu

- 12.1.2015. - sastanak vojnog povjerenika s predsjednikom Odbora za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost spolova u Skupštini Republike Srbije Mehom Omerovićem.
- 28.1.2015. - vojni povjerenik prisustvovao 9. konferenciji Generalnog inspektorata Ministarstva odbrane BiH.
- 18.2.2015. – vojni povjerenik učestovao na godišnjoj analizi iz oblasti upravljanja personalom Ministarstva odbrane BiH i Oružanih snaga BiH za 2014. godinu.
- 6.3.2015. – učešće vojnog povjerenika na Susretu vojno-diplomatskih predstavnika akreditiranih u BiH.
- 13.3.2015. – vojni povjerenik učestvovao na radionici OSCE-a o temi „Ljudska prava i žene u OS“ i tom prilikom imao izlaganje.
- 18.03.2015. – vojni povjerenik prisustvovao godišnjoj analizi protuminskih akcija za 2014. godinu Ministarstva odbrane BiH, Operativne komande OSBiH.

6.2.2. Realizirane aktivnosti u aprilu, maju i junu

- 15.4.2015. - vojni povjerenik prisustvovao obilježavanju desete godišnjice 2. pješadijskog (rendžerskog) puka Oružanih snaga BiH u Mostaru.
- 16.4.2015. – vojni povjerenik održao sastanak s komandantom Snaga Evropske unije u BiH (EUFOR) general-majorom Johann Luifom i predstavnicima EUFOR-a u BiH.
- 7.5.2015. – vojni povjerenik boravio u nenajavljenoj posjeti kasarni „Miloš Obilić“ na Palama, gdje je smješten bataljon veze Brigade taktičke podrške.
- 12.5.2015. – vojni povjerenik prisustvovao obilježavanju dana 3. pješadijskog (Republika Srpska) puka Oružanih snaga BiH
- 19.5.2015. – vojni povjerenik bio u posjeti Operativnoj komandi Oružanih snaga BiH.
- 20.5.2015. – vojni povjerenik boravio u najavljenoj posjeti Brigadi taktičke podrške, kasarna Rajlovac, Sarajevo.
- 2. i 3.6.2015. – učešće vojnog povjerenika na radionici o temi „Zakonodavni okvir, aktuelno stanje i planovi institucija BiH u oblasti odbrane i sigurnosti“, organizator Zajednička komisija za odbranu i sigurnost BiH, Sarajevo.
- 11. i 12.6.2015. – vojni povjerenik organizirao radionicu o temi „Izvještaj o radu parlamentarnog vojnog povjerenika BiH za 2014. godinu – Preporuke i njihova realizacija“, Teslić.
- 22. i 23.6.2015. – učešće vojnog povjerenika na konferenciji održanoj u Bijeljini o temi „Ostvarivanje i zaštita ljudskih prava i sloboda kroz zakonodavni okvir, trenutno stanje i planovi institucija BiH u oblasti ljudskih prava“, organizator Zajednička komisija za ljudska prava PSBiH.
- 28.6.2015. – vojni povjerenik prisustvovao svečanoj proslavi povodom Krsne slave 3. pješadijskog (Republika Srpska) puka Oružanih snaga BiH – Vidovdan.

6.2.3. Realizirane aktivnosti u julu, augustu i septembru

- 2.7.2015. – vojni povjerenik s članovima Zajedničke komisije za odbranu i sigurnost BiH boravio u posjeti Ministarstvu odbrane BiH i Zajedničkom štabu OSBiH.
- 6.7.2015. – vojni povjerenik s članovima Zajedničke komisije za odbranu i sigurnost BiH susreo se i razgovarao s komandantom Štaba NATO-a u Sarajevu i njegovim saradnicima, kao i komandantom EUFOR-a u BiH i njegovim saradnicima.
- 9.7.2015. – vojni povjerenik boravio u nenajavljenoj posjeti Glavnoj logističkoj bazi OSBiH, kasarna „Butile“, Sarajevo.
- 23.7.2015. – vojni povjerenik boravio u najavljenoj posjeti Komandi logistike, kasarana „Vojvoda Radomir Putnik“ u Doboju.
- 31.8. – 3.9.2015. – učešće vojnog povjerenika i članova Zajedničke komisije za odbranu i sigurnost BiH na seminaru za parlamentarce u Centru za evropsku sigurnosnu politiku, Garmisch-Partenkirchen (Garmišpartenkirchen), SR Njemačka.
- 21.9. – 24.9.2015. - učešće vojnog povjerenika i članova Zajedničke komisije za odbranu i sigurnost BiH na seminaru u organizaciji Parlamentarne skupštine. NATO-a, Bruxelles, Belgija. Ovom prilikom delegacija BiH posjetila je i misiju BiH pri NATO-u.

6.2.4. Realizirane aktivnosti u oktobru, novembru i decembru

- 2.10.2015. – vojni povjerenik boravio nenajavljenoj posjeti lokacijama za smještaj i sortiranje municije „Blažuj“ u Blažuju i „Krupa“ u Hadžićima.
- 16.10.2015. - vojni povjerenik boravio u nenajavljenoj posjeti Centru za osnovnu obuku u Pazariću.
- 21.10.2015. – vojni povjerenik boravio u najavljenoj posjeti radiorelejnem čvorištu na lokaciji Kozara i Bataljonu vazdušnog osmatranja i javljanja, radarski položaj „Kozara“.
- 25.10. – 28.10.2015. – učešće vojnog povjerenika na 7. međunarodnoj konferenciji ombudsmena za oružane snage u Pragu, Češka Republika.
- 2.11.2015. – vojni povjerenik primio u posjetu delegaciju Parlamentarne komisije za Saveznu vojsku Republike Austrije.
- 4.11. – 5.11.2015. – učešće vojnog povjerenika na 5. konferenciji Zajedničke komisije za odbranu i sigurnost BiH o temi: „Aktuelno stanje sigurnosti u BiH“, Vitez.
- 17.11.2015. – učešće vojnog povjerenika na 8. preglednoj konferenciji o poštivanju OSCE/UN sigurnosnih obaveza BiH.
- 22.11. – 24.11.2015. – vojni povjerenik boravio u posjeti Parlamentu Republike Austrije.
- 1.12.2015. – vojni povjerenik prisustvovao obilježavanju Dana Oružanih snaga BiH
- 9.12.2015. – vojni povjerenik susreo se s predstavnicima Koledža NATO-a tokom njihove posjete Parlamentarnoj skupštini BiH.

- 15.12.2015. – vojni povjerenik boravio u najavljenoj posjeti Brigadi zračnih snaga i protuzračne odbrane u Banjoj Luci, kao i skladištu za smještaj municije i minsko-eksplozivnih sredstava „Krčmarice“.
- 22.12.2015. – posjeta vojnog povjerenika i članova Zajedničke komisije za odbranu i sigurnost BiH Odboru za bezbjednost Narodne skupštine Republike Srpske.

PARLAMENTARNI
VOJNI POVJERENIK
Boško Šiljegović